

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Jan KROPÁČEK

**REGIONÁLNÍ IDENTITA STUDENTŮ VYBRANÝCH FAKULT UP
V OLOMOUCI**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Marián Halás, Ph. D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a všechny použité prameny jsem řádně citoval v seznamu literatury a použitých zdrojů.

Olomouc, 18. dubna 2011

.....
Bc. Jan KROPÁČEK

Děkuji doc. RNDr. Mariánu Halásovi, Ph.D. za ochotu, věnovaný čas a cenné rady při vedení diplomové práce. Děkuji RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za pomoc s rozšířením dotazníků na Cyrilometodějskou teologickou fakultu. Děkuji všem studentům, kteří byli ochotni vyplnit dotazník a kteří mi pomohli s jeho distribucí mezi další studenty, bez nich by má práce nemohla vzniknout. Děkuji všem mým blízkým za trpělivost se mnou a za to, že je mám.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jan KROPÁČEK**
Osobní číslo: **R09892**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Regionální identita studentů vybraných fakult UP
v Olomouci**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je zjistit základní aspekty (resp. preference) regionální identity studentů vybraných fakult (3-4 fakulty) UP v Olomouci, zákonitosti a důvody preference identit, jejich variabilitu podle fakulty, ročníku studia, strukturálních geografických charakteristik, resp. rozdíly v preferencích identit studentů geografie ve srovnání s jinými obory / fakultami. Součástí práce budou některé z těchto částí: teoretický vstup zaměřený na problematiku behaviorální geografie, resp. regionální identity; analýza diferenciac regionálních identit (hierarchický přístup) podle jednotlivých skupin studentů; percepce jiných národů jednotlivými skupinami studentů; variabilita a hlavní zjištění preferencí regionálních identit (syntetický přístup).

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- HOLÝ, L. 2001. Malý český člověk a velký český národ. Národní identita a postkomunistická transformace společnosti. Praha, Sociologické nakladatelství.
- CHROMÝ, P. 2003. Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (Eds.): Geografie na cestách poznání. Praha, Univerzita Karlova, s. 163-178.
- CHROMÝ, P., JANŮ, H. 2005. Regional identity, activation of territorial communities and the potential of the development of peripheral regions. Acta Universitatis Carolinae ? Geographica, XXXVIII, 1, s. 105-117.
- SIWEK, T. 1988. Území Československa očima studentů geografie. Sborník ČSGS, č. 1, s. 31-37.
- SIWEK, T., BOGDOVÁ, K. 2007. České kulturně-historické regiony ve vědomí svých obyvatel. Sociologický časopis, č. 4, s. 1039-1053. Online ? dostupné na ?http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/516_07-5%20Siwek.pdf?
- SIWEK, T., KAŇOK, J. 2000. Vědomí slezské identity v mentální mapě. Ostrava, Ostravská univerzita.
- VENČÁLEK, J. 1998. Protisměry územní identity. Český Těšín, Olza.
- ZICH, F., (Ed.) 2003. Regionální identita obyvatel pohraničí. Sborník příspěvků z konference ?Evropská, národní, či regionální identita?“, Praha, Sociologický ústav AV ČR.

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 16. prosince 2009

Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2011

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Cíle práce	7
3. Teoretická východiska, zhodnocení literatury	8
3.1 Teoretická východiska	8
3.2 Zhodnocení literatury.....	12
3.2.1 Zahraniční literatura.....	12
3.2.2 Česká a slovenská literatura.....	14
4. Metodika výzkumu, základní identifikační údaje o respondentech.....	21
5. Regionální identita studentů UP – celkové výsledky	30
6. Regionální identita studentů UP – variabilita dle fakulty studia	47
7. Regionální identita studentů UP – variabilita dle ročníku studia	60
8. Rozdíly v preferencích regionální identity u studentů geografie a studentů negeografických oborů	71
9. Percepce obyvatel významných historických/etnografických regionů na území České republiky a vybraných zahraničních národů.....	82
10. Závěr	85
11. Shrnutí – summary, klíčová slova – key words	87
11.1 Shrnutí.....	87
11.2 Klíčová slova	89
12. Seznam použitých zdrojů.....	90
Přílohy.....	94

1. Úvod

Existence člověka je od samého počátku spojena s jeho zařazováním do společnosti ostatních lidí a s jeho postavením v této společnosti. Člověk vznikl jako individuální bytost, jejímž základním cílem bylo přežít. Tento jediný cíl měl samozřejmě vliv na jeho vztah k ostatním živým tvorům, včetně lidí, a ovlivňoval i jeho chování, které se pohybovalo ve dvou základních extrémních formách – útek nebo boj. Okolní prostředí a v něm žijící další lidé se mu jeví jako nepřátelé a ohrožovali jeho existenci. Základní formy chování člověka, které se omezovaly původně pouze na negativní vztah mezi jednotlivcem a všemi ostatními lidmi, se postupem doby měnily a vyvíjely. Nutnost přežít v obtížných podmínkách paradoxně nutila jednotlivce, aby překonal svůj strach z okolí, a vedla ho ke sbližování s ostatními. Na místo jednotlivce proto nastupovaly kmeny, národy a nakonec státy, které se ale opět vymezovaly ve vztahu k ostatním podobným skupinám. Identita jedince se měnila na identitu skupinovou, ale určitý navzájem odtažitý a obezřetný vztah zůstával stále zachován. S postupným civilizačním vývojem se sice původní zcela nepřátelský vztah zmírňoval, nicméně v každém jednotlivci zůstalo více či méně zakódováno jeho původní myšlení, které klade důraz na sebe samého a hledí na ostatní svět jako na potenciálního nepřítele. Otázka „já nebo ostatní“ postupně přestala být vnímána jako ryze existenční, ale dělící čára mezi „já“, případně „my“, a „ostatní“ nadále existuje. Důsledkem původního modelu chování člověka, částečně korigovaného následným historickým vývojem, je skutečnost, že jednotlivec (skupina osob) neustále vnímá své myšlení a svět jako odlišný od světa jiných. Je tedy možné konstatovat, že: *„Identita je vždy konstruována jako opozice vůči těm, které vnímáme jako „ty druhé“.“* (Holý 2001, str. 12).

2. Cíle práce

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjištění preferencí regionální identity studentů Univerzity Palackého v Olomouci, na příkladu 3 až 4 fakult. Neméně významnou součástí práce jsou důvody a faktory ovlivňující preference z hlediska bydliště respondentů, fakulty a ročníku studia a potenciální rozdíly mezi studenty geografie a studenty ostatních oborů. Další část výzkumného cíle se zaměřuje na vnímání a vztahy studentů k významným etnografickým regionům a jejich obyvatelům na území České republiky a vybraným zahraničním národům.

3. Teoretická východiska, zhodnocení literatury

Kapitola shrnuje nejdůležitější poznatky k problematice behaviorální geografie, respektive regionální identity. Vysvětluje základní pojmy a popisuje literaturu nezbytnou pro napsání této diplomové práce.

3.1 Teoretická východiska

Pro pochopení základních souvislostí před začátkem psaní této práce bylo velmi důležité studium literatury. Ta se dá zjednodušeně rozdělit do 2 kategorií. První kategorie je více teoretická a zahrnuje širší problematiku výzkumu vnímání a chování jedince v prostoru. Tato kategorie je základním stavebním kamenem diplomové práce. Druhá kategorie je zaměřena na samotnou problematiku identity, její formování a existenci, na dělení identit a další odbornou terminologii.

Svým zaměřením se tato diplomová práce řadí do skupiny prací behaviorální geografie. Původně ryze psychologický směr, jehož zakladatelem byl J. B. Watson (1878-1958), vychází z předpokladu, že lidské chování je vždy podmíněno stimulem, který je nezávislý na vnitřních podmínkách. Na behaviorismus, jehož název je odvozen z anglického „*behavior*“, tedy v překladu „*chování*“, a který využil pro potřeby výzkumu i znalosti z oblasti chování zvířat, navazuje ve 30. letech 20. století nový směr, označovaný jako neobehaviorismus. Ten již připouští, že lidské chování podmíněné stimulem je aktivně přepracováváno a ovlivňováno i dalšími procesy. Myšlenka byla posléze využita i v dalších oborech, zejména v sociologii a také v geografii. Nový geografický obor, behaviorální geografie, se začal zabývat chováním jedince v prostoru a postupně získával na stále větším významu, například z hlediska územního plánování nebo migračních teorií (Brugger 2006, Holubová 2005).

Jednou ze základních metod možného výzkumu vnímání prostoru u jedince jsou tzv. mentální mapy. Přední český behaviorální geograf Drbohlav (Drbohlav 1993, str. 34) je definuje jako: „...*grafické vyjádření představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji o jeho kvalitě nebo uspořádání*“. Zásadním pojmem v behaviorální geografii jsou prostorové preference. Ty vyjadřují zájem jedince o konkrétní prostředí. Velmi důležitou součástí behaviorální geografie je také problematika tzv. neighbourhood effect, v českém překladu problematika tzv. sousedského efektu.

Sousedský efekt spočívá ve skutečnosti, že jednotlivec v případě hodnocení různých prostředí výrazně více upřednostňuje a lépe hodnotí prostředí pro něj známé, před prostředím neznámým nebo prostředím, o kterém nemá dostatečné informace.

Zpracování vybraného tématu diplomové práce vyžadovalo také detailní seznámení s problematikou identity. Slovo identita vychází z latinského „*identicus*“, v překladu „*totožný*“ nebo také „*stejný*“ (Rejman 1971). V přeneseném významu lze identitu chápat také jako nezaměnitelnost a ztotožnění se s názory a ideály ostatních lidí (Nedomová, Kostecký 1996). Důležitou součástí významu slova identita je také uvědomění si faktu „...*poznání sebe sama v jiných zároveň s poznáním odlišnosti jiných skupin lidí*“ (Nedomová, Kostecký 1996, str.7-8).

Pojem identita lze uchopit z různých úhlů pohledu. T. Siwek a J. Kaňok ve své práci o slezské identitě rozeznávají identitu sociální, kulturní, etnickou, národní a osobní (Siwek, Kaňok 2000). Pro mou diplomovou práci bylo nejdůležitější seznámit se s identitou svázanou s územím. Vazbu k území popisuje T. Siwek a J. Kaňok (Siwek, Kaňok 2000) jako jednu z rozhodujících složek pro formování regionální identity. Vazba k území se dle autorů vytváří dlouhodobě a je do značné míry ovlivněna podílem rodáků z daného území. Konkrétně vycházejí z předpokladu, že „...*čím více je v populaci rodáků, tím silnější vazba na dané území*“ (Siwek, Kaňok 2000, str. 57).

Územní identitu ve své diplomové práci výstižně popisuje L. Sečková slovy: „*Územní identitou lze rozumět onu nezaměnitelnost, jednotu, shodnost a především harmonii v chování souboru obyvatel daného území v konkrétním čase*“ (Sečková 2007, str. 15).

Velice důležitým faktem je také ujasnění si jednotlivých podskupin územní identity. V literatuře se často vyskytují pojmy lokální, teritoriální, národní i regionální identita.

Lokální identita úzce souvisí s nejbližším okolím, ve kterém se jedinec každodenně pohybuje, a je ovlivňována celou řadou faktorů, kterými mohou být společná kultura, tradice, jazyk, ale také podoba příslušného území a krajiny (Sečková 2007).

Teritoriální identita je podle Hallera (Haller in Roubal 2005) jednou ze čtyř významných složek, vytvářejících národní identitu. Další tři prvky jsou obraz národa, národní hrdost a láska k národu. Teritoriální identita je založena na lokalismu,

patriotismu nebo kosmopolitismu. Nemohla by existovat osamoceně, ale vždy pouze v kombinaci s ostatními zmíněnými složkami.

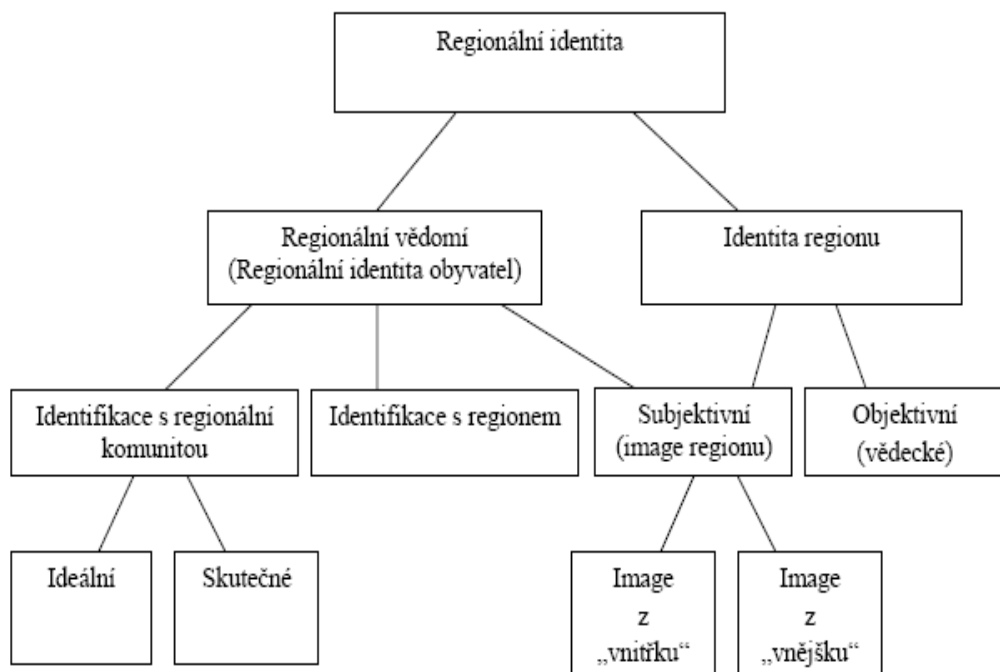
Celá řada autorů se zabývá vysvětlením pojmu **národní identita**. Nejsrozumitelněji formuluje tento pojem A. Nedomová a T. Kostecký (Nedomová, Kostecký 1996). Dle jejich názoru je národní identita založena většinou geograficky, zvláště v případech národních států. Důležitými složkami pro možnou existenci národní identity bývají jednotné území a společná řeč, společné instituce hospodářské a sociální, vlastní vláda, tradice atd. Častými ukazateli společné identity může být také stejná víra, historický původ a podobná hodnotová orientace. Velice zajímavou myšlenkou je názor autorů na původ národní identity, která „...*pramení původně v negativním sebevymezení vůči cizím národům, ať už ve smyslu pouhého konstatování odlišnosti, nebo ve společném nepřátelství vůči nim*“ (Nedomová, Kostecký 1996, str. 8).

S národní identitou úzce souvisí i definice národa. Ten lze popsat mnoha způsoby, nejlépe vystihl tento pojem J. Vencálek (Vencálek 1998), odkazující na definici národa od T. G. Masaryka. Národ lze dle něj charakterizovat jako kulturní a politické společenství, které je nejvíce ovlivňováno společným územím a společnou historií. Velice důležitou součástí formování národa jsou proměnné veličiny spojené s ekonomickým, sociálním a kulturním vývojem daného území.

Diplomová práce se zabývá především **identitou regionální**. Ta je odvozena od abstraktního uměle vytvořeného pojmu region, jehož teoretické pojetí se postupně měnilo. V současné době převládá názor, podle něhož se regionem rozumí prostorová (územní) struktura se společnými prvky historickými, kulturními, krajinnými, jazykovými apod. Tyto jednotící prvky vedly i k neformálnímu sblížení jednotlivců v tomto prostoru žijících. Pro region je významný jeho kolektivní charakter, na jehož základě dochází až k určité institucionalizaci této kategorie (např. vznik sídla, vytvoření znaku, společné kulturní akce atd.). Institucionalizace je konečnou fází regionální identity, tedy určitého společného vědomí a pocitu sounáležitosti jednotlivých osob, které k sobě původně nepocitovaly hlubokou vazbu. Kolektivní znaky odlišují pojem region od výrazu místo, které je spojeno s jednotlivou osobou, a má proto individuální charakter. Pojem region a obdobně také pojem místo nejsou přesně určené a vymezené, na rozdíl např. od obce, okresu, kraje a jim odpovídajících útvarů v jiných státech, jejichž hranice vyplývají z právních předpisů, mapových podkladů atd. Region tedy

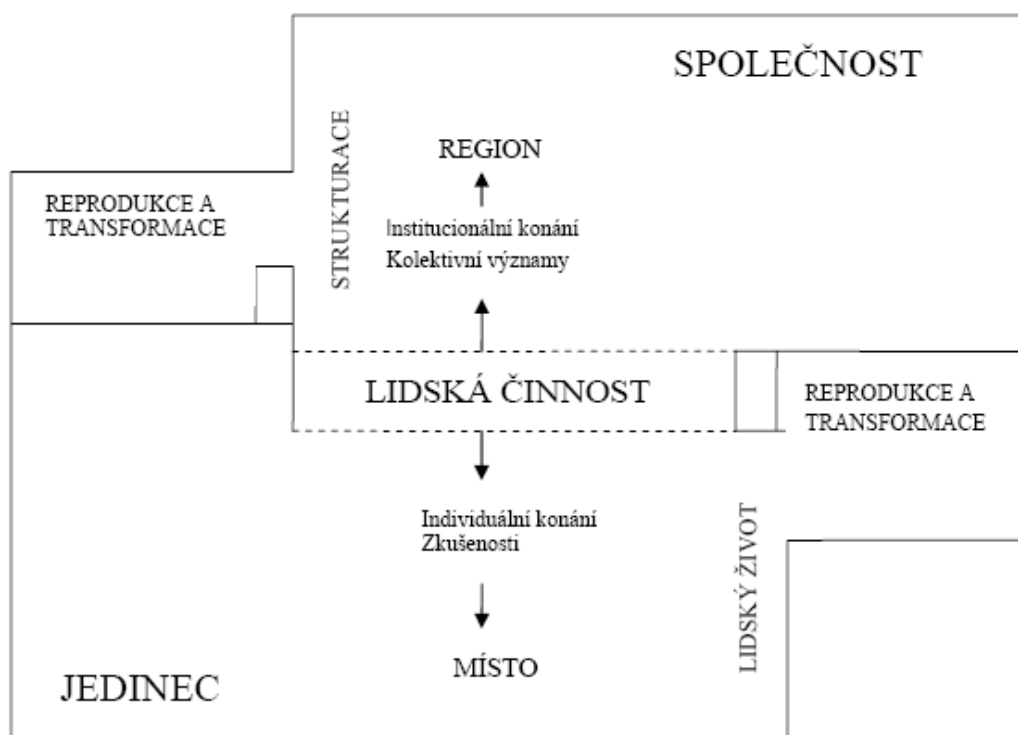
častěji a spontánněji může podléhat změnám, které u exaktně stanových územních celků nepřicházejí v úvahu. Na druhé straně dlouhodobě existující jednotící znaky jsou větší zárukou zachování regionu a regionální identity, než spojení formálně nařazené „shora“. Důkazy pro toto tvrzení existují nejen v České republice, ale i v jiných zemích. Znalost regionální identity a hledisek, o která se opírá, je proto významná pro vytváření oficiálních územních celků na všech úrovních. Původně teoretický pojem má tedy i značný praktický význam (Chromý 2003).

Zajímavě zpracované pojetí vzniku regionu a regionální identity, vztahu regionu a místa rozsahu regionální identity přináší obr. 1 a obr. 2.

Obr. 1 Dimenze regionální identity

Zdroj: Štětinová in Chromý 2003

Obr. 2 Vznik a vztahy regionu a místa

Zdroj: Štětínová in Chromý 2003

3.2 Zhodnocení literatury

Tvorba diplomové práce se neobejde bez studia odborné literatury i dalších zdrojů informací. Pro potřeby této konkrétní práce bylo použito velké množství zdrojů. V kapitole shrnuji pouze nejdůležitější prameny informací, bez kterých by diplomová práce nemohla vzniknout. Úplný seznam literatury a zdrojů je uveden v kapitole 12. Seznam použitých zdrojů.

3.2.1 Zahraniční literatura

Obor behaviorální geografie si dnes již nelze představit bez stěžejní práce K. Lynche „The Image of the City“ (Lynch 1960). Kniha popisuje terénní šetření ve třech amerických městech: Bostonu, Jersey City a Los Angeles. Respondenti se s pomocí vlastnoručně vytvořených tzv. kognitivních map pokusili popsat,

jak nahlíží na své konkrétní město a na jeho jednotlivé části. Jednalo se o revoluční metodu, která dle autora myšlenky zachycuje informace jinak pouze obtížně zaznamatelné. Metoda je podle některých dalších behaviorálních geografů, např. J. R. Golda (Gold 1980) nedokonalá. Hlavním důvodem kritiky jsou různé (objektivně neposouditelné) výtvarné schopnosti dotazovaných. Po více než 40 letech se čtenáři dočkali i českého překladu této knihy pod názvem *Obraz města*.

Zajímavou studii na téma preferencí sídel představila dvojice autorů P. R. Gould a R. R. White ve svém článku „*The Mental Maps of British School Leavers*“ (Gould, White 1968). Zkoumaným vzorkem byli studenti středních škol z 23 britských měst, kteří měli za úkol seřadit dle vlastních preferencí jednotlivá britská hrabství. Základním předpokladem výzkumu byla myšlenka, že „...*nejrůznější informační toky dopadající na jedince se prostřednictvím jeho osobních charakteristik modifikují a uspořádávají do prostorových preferencí*“ (Gould, White 1968, s. 161).

Podobně zaměřen byl i článek britského autora B. Goodeyho (Goodey 1971), který ve spolupráci s britskou poštou oslovil obyvatele Birminghamu ve snaze zmapovat vnímání centra tohoto města jeho obyvateli. Veřejnost přijala Goodeyho myšlenku alespoň částečně se podílet na budoucím plánování města s velkým zájmem. Respondenti sami vytvářeli mapy, které autor poté vyhodnocoval.

V 70. letech 20. století se behaviorální geografii a jejím přístupům velmi dařilo. Vznikalo velké množství článků a příspěvků s tematikou percepce, kognitivního mapování apod. Díky tomuto rozkvětu oboru v roce 1973 R. M. Downs a D. Stea mohli z velkého množství příspěvků sestavit sborník od 19 různých autorů, zabývajících se danou problematikou (Downs, Stea ed. 1973). Studie, důležité pro vznik této diplomové práce zde v krátkosti představím.

Znalostí prostředí měst a problematikou percepce se ve svém teoreticky orientovaném článku, založeném na základě terénního výzkumu v Bostonu a ve Venezuele, zabýval D. Appleyard (Appleyard, In: Downs, Stea ed. 1973).

Vliv sociálního postavení na vnímání města posuzoval ve své studii P. Orleans (Orleans, In: Downs, Stea ed. 1973). Objektem studia byli obyvatelé Los Angeles.

T. F. Saarinen (Saarinen, In: Downs, Stea ed. 1973) se ve svém příspěvku pokusil posoudit názory středoškolských studentů, kteří vytvářeli mentální mapy světa.

Důležitou částí práce nebyly pouze samotné výsledky, ale také faktory, které je ovlivňují.

Velký význam získala i kniha již dříve spolupracujících autorů P. R. Goulda a R. R. Whitea „Mental Maps“ (Gould, White 1974) zabývající se problematikou percepcí prostorových představ a tematikou mentálních map. Výzkumné šetření probíhalo ve Spojených státech amerických, Velké Británii, Švédsku, Nigérii, Ghaně, Tanzanii a Malajsii. Kromě samotných výsledků autoři prezentovali faktory ovlivňující preference a zejména zdůrazňovali důležitost existence mentálních map u klíčové části populace ovlivňující vývoj světa.

Výzkumem mezi studenty geografie ze 49 zemí světa se zabýval T. F. Saarinen (Saarinen 1987). Tématem jeho práce se staly představy dotazovaných o světě. Studenti měli za úkol kreslit mapy a autor poté analyzoval, které oblasti se nacházejí uprostřed těchto map. Výsledky ukázaly zakořeněnou eurocentrickou představu světa.

Zajímavé výsledky nabídl také výzkum posledního zahraničního autora J. J. Chiodoa (Chiodo 1993). Ten použil mentální mapy jako prostředek k zjištění znalostí světa u studentů učitelských kombinací. Dle jeho závěrů lze usuzovat, že velká část studentů měla problémy s tvorbou map. Lepší výsledky zaznamenali muži než ženy a budoucí učitelé pro střední školy oproti učitelům na základních školách.

3.2.2 Česká a slovenská literatura

V bývalém Československu se, na rozdíl od západních zemí, začala behaviorální problematika spojená s výzkumem percepcí obyvatel objevovat až v 80. letech 20. století.

Jednou z prvních významnějších studií zabývajících se preferencemi obyvatel z hlediska sídelních prostorů byla práce M. Hrdličky (Hrdlička 1983). Ten, za pomoci anketního šetření, zjišťoval atraktivitu sídel na území Čech. Pro potřeby své práce zvolil jako vhodnou skupinu respondentů vysokoškolské studenty. Vhodnost svého rozhodnutí obhajoval kvalitními znalostmi odbornými i všeobecnými a také skutečností, že po dokončení studia budou absolventi s velkou pravděpodobností nuceni migrovat za budoucím zaměstnáním. Studenti vytvořili žebříček popularity jednotlivých sídel

a oblastí. Na předních místech se umístily jižní Čechy a horské oblasti Čech, tedy regiony s kvalitními environmentálními podmínkami. Podobné důvody rozhodovaly i v hodnocení měst. Daleko lepších výsledků dosahovala města, která nebyla strukturálně ovlivněna průmyslovou či těžební činností. Výsledky výzkumu byly poté porovnány se skutečnou migrací obyvatelstva Československa v letech 1961 - 1975.

M. Mrklasová (Mrklasová 1988) ve svém podobně zaměřeném článku provedla výzkum, který již hodnotil celé území Československa z hlediska migračních a sídelních preferencí. Jako vzorek populace zvolila studenty středních škol v Ústí nad Labem. Ti znovu nejvíce preferovali oblast jižních Čech a také Prahu a její okolí. Důvody tohoto hodnocení byly nejvíce ovlivněny dobrým životním prostředím na jihu Čech a kulturními, společenskými a ekonomickými možnostmi v případě Prahy. Nejhůře se umístily oblasti průmyslové: severní Čechy a Ostravsko a oblasti příliš vzdálené a kulturně odlišné: Slovensko.

S inovativní metodou výzkumu přišel ve svém článku „Území Československa očima studentů geografie“ T. Siwek (Siwek 1988). Mapu celého území Československa rozdělil pravidelnou čtvercovou sítí o velikosti čtverce 30 x 30 km a studenti Přírodovědecké fakulty a Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze, kteří se zúčastnili jeho průzkumu hodnotili každý čtverec z hledisek oblíbenosti a navštívenosti. Mezi nejoblíbenější oblasti se zařadily opět jižní Čechy, na předních místech se umístila také jižní Morava, Vysoké a Nízké Tatry a Malá a Velká Fatra. Nejméně oblíbenými se staly znovu lokality s koncentrací průmyslu a těžby, tj. Ostravsko a severní Čechy, doplněné oblastí jižního Slovenska. Hledisko navštívenosti jednotlivých čtverců, do značné míry korelující s oblíbeností daných oblastí, určilo jako nejčastěji navštěvované regiony Krkonoše, Vysoké Tatry a jižní Čechy. Nejvíce navštěvovanými městy se stala Praha a Bratislava. Naopak nejméně známými byly pro studenty oblasti východního a jižního Slovenska.

Českou geografii, zaměřenou na behaviorální výzkumy si lze jen těžko představit bez postavy D. Drbohlava. Jeho první významnější studie „Migrační atraktivita měst ČSR“ se zaměřovala, jak už její samotný název napovídá, na atraktivitu měst z hlediska migračních toků (Drbohlav 1989). V této práci byla hodnocena migrační salda ve třech časových obdobích u měst s počtem obyvatel vyšším než 10 000. Výsledky ukázaly skutečnost, že města s významnou migrační atraktivitou častěji mění svou atraktivitu

v závislosti na čase. Hlavními faktory, ovlivňujícími migraci do velkých měst, byly pracovní a studijní důvody, pro migraci do menších měst hovořila především zdravotní a environmentální hlediska.

V následujícím roce D. Drbohlav představil další své práce. Výsledky sídelních preferencí mezi studenty středních škol z Prahy, Ústí nad Labem a Pelhřimova formuloval ve svém anglicky psaném článku „Regional and residential preferences of the population“ (Drbohlav 1990a). Cílem práce bylo pokusit se zjistit, zda jsou sídelní preference ovlivňovány polohou bydliště a jeho charakterem. Z tohoto důvodu byla vybrána města vzájemně dostatečně odlišná z hlediska výše uvedených charakteristik. Studenti, kteří se průzkumu zúčastnili, navštěvovali různé druhy středních škol a rovnoměrně byla zastoupena obě pohlaví. Celkové výsledky ukázaly podobné závěry jako u předchozích obdobně zaměřených prací. Nejvíce preferovány byly opět regiony nezatížené nebo pouze málo ovlivněné špatným životním prostředím (jižní Čechy a Vysoké Tatry). Na předních příčkách se umístily i další české horské oblasti (Šumava a Krkonoše) a také některá velká a středně velká česká města (Praha, Brno, Liberec, České Budějovice, Hradec Králové, Karlovy Vary nebo Tábor). Důležitou součástí výzkumu bylo zjištění, že u studentů, žijících v různých oblastech Čech, neexistují zásadnější rozdíly v preferencích a v důvodech ovlivňujících tyto volby. Za zmínku stojí pouze názor autora, že u studentů z Pelhřimova se daleko více projevil tzv. susedský efekt, který se naopak téměř nevyskytoval u studentů z Ústí nad Labem. Společným jmenovatelem důvodů preferencí byly u všech studentů především dobré životní prostředí a možnost kulturního a společenského vyžití.

Zpracování dat o sídelních preferencích za pomoci shlukové a faktorové analýzy se stalo tématem dalšího článku od zmíněného autora (Drbohlav 1990b). Ten využil již existujícího průzkumu z roku 1984 mezi náhodně vybraným vzorkem populace celého Československa. Výsledky přinesly obdobné závěry jako předchozí podobně zaměřené práce. Potvrdilo se specifické postavení Prahy a podobně vysoké preference původních krajů Jihočeského, Jihomoravského a Východočeského. Důvody preferencí byly znovu ovlivněny především kvalitou životního prostředí.

Poslední zmíněný článek od téhož autora (Drbohlav 1990c) nepojednával o konkrétním výzkumu, ale jednalo se o teoreticky pojatou studii, ve které D. Drbohlav formuloval některé významné pojmy: sídelní preference, migrace apod. Významná část

práce se zabývala metodologií behaviorálních výzkumů, jejich následnou interpretací, tzv. sousedským efektem, důležitou součástí byly i důvody, ovlivňující sídelní preference. Ty označuje jako faktory socioekonomické, politickosprávní, přírodní a sociodemografické. Dále popisuje získané zkušenosti o jistých pravidelnostech ovlivněných osobními charakteristikami dotazovaných, např. vzděláním. Článek je kvalitním shrnutím dosavadních studií českých i zahraničních autorů.

Zajímavým souborem vlastních úvah, názorů a citátů světově uznávaných spisovatelů a filozofů je kniha J. Krejčího „O češství a evropanství“ (Krejčí 1993). Jak už samotný název knihy napovídá, autor se snaží formulovat myšlenky češství, českého národního charakteru a existence českého národa v novodobě uspořádané Evropě. Jeho pohled je především historickou rekapitulací událostí, ovlivňujících současnou Českou republiku, zabývá se však také možným budoucím dopadem našeho národního charakteru.

Tématu národní identity se ve své stejnojmenné studii věnují A. Nedomová a T. Kostecký (Nedomová, Kostecký 1996). Rozsahem nepříliš obsáhlá práce byla velkým přínosem, zejména z hlediska vysvětlení některých pojmů. Práci lze rozdělit do dvou, na sobě do značné míry nezávislých oddílů. První část se, jak už bylo výše zmíněno, věnuje vysvětlení základních pojmů, druhá část poté představuje výsledky mezinárodního výzkumu na téma národní identity. Šetření probíhalo na reprezentativním vzorku populace České republiky v roce 1995 a zabývalo se především vztahem k místu bydliště, ochotou ke stěhování, pojetím státnosti, národností a národní hrdostí, vztahy obyvatel České republiky k ostatním národům apod. Z výsledků, dotýkajících se tématu diplomové práce, zaujala především hrdost k vlastní zemi u 90 % respondentů, poměrně značná neochota stěhovat se a to ani za předpokladu zlepšení životní úrovně nebo pracovních podmínek, jednoznačně formulovaná podmínka celistvosti a nedělitelnosti České republiky a příslušnost státu ke střední Evropě.

Behaviorálním přístupům v geografii se věnují nejen autoři z České republiky, ale samozřejmě také slovenští geografové. Příkladem za ostatní může být dvojice autorů V. Slavík a M. Sedlák (Slavík, Sedlák 1997), která uveřejnila článek zabývající se preferencemi sídel a regionů u studentů dvou středních škol ve městě Skalica. Studie, vycházející z dotazníkového šetření, zjišťovala samotné preference respondentů, dále

pak jejich migraci v minulosti, znalosti a zkušenosti o ostatních regionech Slovenské republiky a zajímala se také o hodnocení polohy města, ve kterém navštěvují školy. Data byla vyhodnocována dle pohlaví, ročníku a typu školy a celkové výsledky znovu potvrdily předchozí výzkumy. Nejvíce preferovaným regionem byla oblast Vysokých Tater, následovala velká slovenská města, především Bratislava.

V přehledu potřebné literatury zcela nepochybně nesmí chybět také práce T. Siwka a J. Kaňoka „Vědomí slezské identity v mentální mapě“ (Siwek, Kaňok 2000). Autoři zkoumali za pomoci dotazníkového šetření a mentálních map existenci slezské identity mezi obyvateli tohoto území. Respondenti z vylosovaných obcí Slezska byli vybráni tak, aby zkoumaný vzorek populace odpovídal skutečným charakteristikám regionu z hlediska pohlaví, rozložení věkových kategorií i vzdělanostní struktury. Dotazování měli za úkol do mapy obcí zakreslit hranici mezi Moravou a Slezskem a také odpovídali na otázky týkající se kultury regionu, historického vývoje území, budoucího možného správního dělení, jazyka atd. Výsledky, které autoři srovnávali se Sčítáním lidu z roku 1991, potvrdily dobré povědomí obyvatel o svém regionu. Většina obyvatel se dokáže ztotožnit se svým územím a zvládne zaznamenat do mapy jádrové regiony, některé periferní oblasti však již nepovažuje za slezské území. Přesnějších výsledků dosahovala především starší generace dotazovaných, naopak zásadnější vliv na tvorbu mapy Slezska i další odpovědi neměla vzdělanostní struktura a pohlaví obyvatel.

Tématu mé práce se nevěnují pouze odborné geografické studie, ale dotčenou problematikou se zabývá i celá řada odborníků z jiných oborů. Takovým příkladem může být také sociální antropolog L. Holý. Ve své knize „Malý český člověk a velký český národ“ (Holý 2001) popisuje, na pozadí událostí spojených s transformací společnosti po roce 1989, vývoj českého národního charakteru, identity obyvatel, formuluje zásadní pojmy jako národ, stát, tradice apod. Za velice přínosné lze považovat nejen samotné téma zpracované odlišně, než jak je tomu v případě odborných geografických prací, ale také přístup autora k problematice identity z pohledu osoby žijící dlouhodobě mimo území našeho státu.

Mezi velice důležitý zdroj informací lze bez velkého rozmýšlení zařadit také teoreticky laděný článek P. Chromého (Chromý 2003) „Formování regionální identity“. Autor vysvětluje některé zásadní pojmy, zabývá se procesy, které ovlivňují územní identitu a její vývoj v čase, popisuje vztahy mezi regionem a místem atd. Existenci

regionální identity obhajuje za pomoci regionální symboliky současných samosprávných celků. V závěru zdůrazňuje, že proces poznání regionální identity je velice významným prvkem geografických výzkumů.

Informace potřebné pro tvorbu diplomové práce vychází nejen z velkého množství odborné literatury, ale důležitými prameny mohou být i další články z oblasti populární literatury nebo denního tisku. Velice podnětnou studii představily E. Moniová a L. Kičmerová čtenářům Lidových novin (Moniová, Kičmerová 2005). Autorky hodnotily 71 českých měst pomocí 13 různých kritérií a poté sestavily celkové pořadí. Z celkového hlediska velice kvalitní výzkum negativně ovlivnil fakt použití absolutních hodnot u jednotlivých kritérií. V důsledku tohoto drobného pochybení byla zvýhodněna velká města oproti menším sídlům. Výsledky ukázaly dominanci Prahy, která se umístila na prvním místě, a dalších krajských měst. Ty skončily v pořadí Hradec Králové, České Budějovice, Pardubice, Brno, Plzeň, Olomouc na druhém až sedmém místě žebříčku. Na opačném konci výsledkové listiny se umístila města s vysokou nezaměstnaností a města s výrazným zastoupením průmyslového sektoru nebo těžební činností (Jeseník, Bruntál, Most, Sokolov a Karviná).

Ve stejném roce vyšel také další novinový článek s příbuznou tematikou. V MF Dnes redaktor J. Vaca (Vaca 2005) popisuje průzkum agentury STEM mezi 15 000 obyvateli České republiky. Respondenti byli dotazováni, zda si dokáží představit život na jiném místě. Výsledky potvrdily předchozí podobné výzkumy. Nejmenší zájem žít jinde mají obyvatelé Jihočeského a Jihomoravského kraje, naopak stěhování do jiné oblasti si nejvíce dokáží představit současní obyvatelé Ústeckého a Karlovarského kraje.

Atraktivitou krajských měst se ve své diplomové práci zabývala M. Wernerová (Wernerová 2006). Za pomoci dotazníkového výzkumu mezi vysokoškolskými studenty v Ústí nad Labem a Českých Budějovicích zjišťovala, jak respondenti hodnotí jednotlivá krajská města České republiky z hlediska ekonomické úrovně, kvality bydlení a životního prostředí nebo rekreace. Autorka rozdělila dotazník na dvě části, zajímaly ji percepce respondentů, ale také preference sídel. Svou metodu obhajuje tím, že: *„...preference totiž mohou být ovlivněny nestandardními a náhodnými činiteli, například rozdílnými osobními zkušenostmi a zážitky...tento předpoklad se projevil v mnohem vyšší variabilitě názorů v případě preferencí než v případě percepce.“*

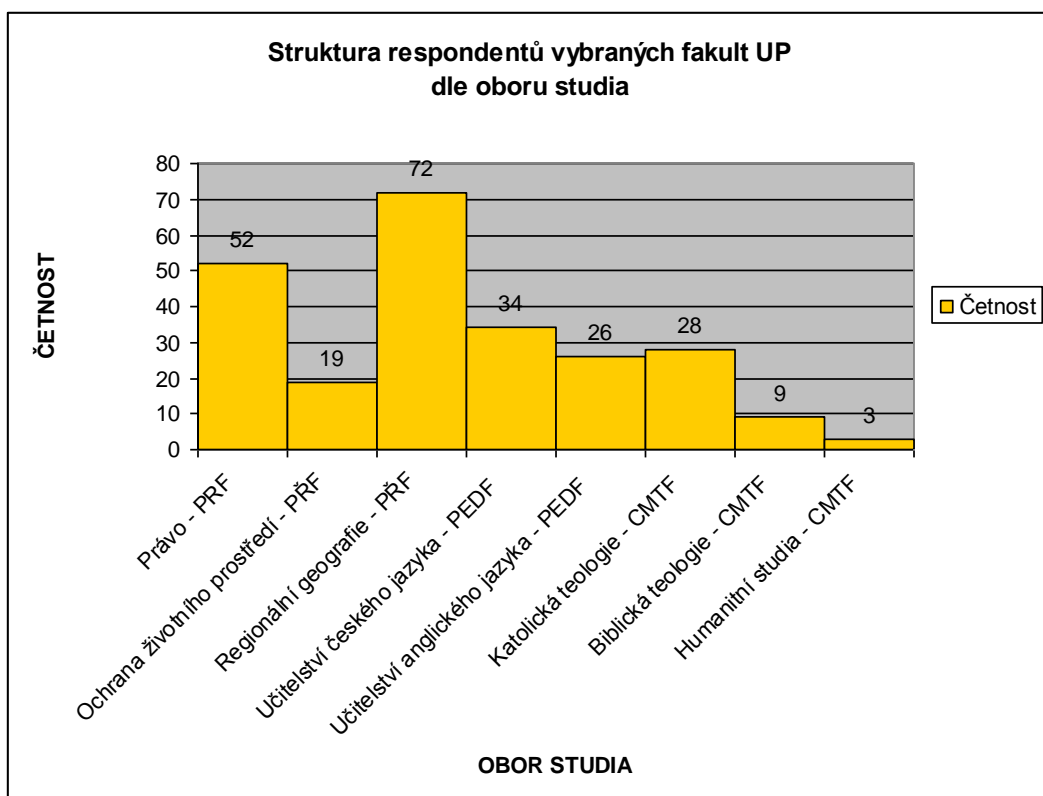
(Wernerová 2006, str. 23). Výsledky dotazníkového šetření srovnává se statistickými ukazateli a daty z předchozích výzkumů. Studenti z Českých Budějovic zvolili jako nejlepší sídlo právě toto město, následoval Hradec Králové a Praha. Ústečtí vysokoškoláci hodnotili nejlépe Prahu, Liberec a České Budějovice. Poslední příčky obsadila v obou městech shodně trojice Zlín, Ústí nad Labem a Ostrava. Dle autorky se ve výsledcích do značné míry projevila „...*silná polarita – Čechy vs. Morava jako šíře chápaný sousedský efekt*“ (Wernerová 2006).

Poslední zmíněnou, a z pohledu významu zcela nezbytnou, literaturou je práce T. Siwka a K. Bogdové (Siwek, Bogdová 2007). Jedná se o studii českých kulturně-historických regionů a jejich povědomí u obyvatel České republiky. Respondenti žijící na území těchto regionů i respondenti z ostatních oblastí měli za úkol zakreslit do mapy historické země, případně i další etnograficky významné regiony. Výzkum ověřil skutečnost, že velká část dotazovaných (asi 60 %) zná tři historické celky na našem území (Čechy, Morava, Slezsko), i některé významné etnografické regiony. Z nich byly v mapě nejčastěji zaznamenány Haná, Valašsko, Moravské Slovácko a Chodsko.

4. Metodika výzkumu, základní identifikační údaje o respondentech

Pro potřeby výzkumné části diplomové práce bylo nutné získat potřebná data. Ta byla zjišťována za pomoci dotazníkového šetření, které probíhalo v období od listopadu 2010 do února 2011 na vybraných fakultách Univerzity Palackého v Olomouci.

Bylo nezbytné zajistit rozšíření dotazníků mezi dostatečně obsáhlý vzorek studentů jednotlivých fakult. Podle některých autorů (M. Wernerová 2006) je nejlepším vzorkem respondentů pro podobný druh výzkumů náhodný výběr z nich. Tento způsob však v rámci mé práce nebylo možné využít z důvodu přehlednosti práce, možnosti posouzení variability jednotlivých fakult a ročníků a zejména z důvodu obrovského potenciálního souboru dotazovaných. Postupoval jsem proto odlišným způsobem. Nejprve bylo nutné vybrat z celkového počtu 8 olomouckých fakult na Univerzitě Palackého v Olomouci 3 nebo 4 fakulty, které se stanou předmětem dotazníkového šetření. Záměrně jsem zvolil fakulty, které se zdají již na první pohled odlišné. Byly jimi má domovská Přírodovědecká fakulta, dále pak Pedagogická, Právnická a Cyrilometodějská teologická fakulta. Vzhledem k velkému počtu studentů jednotlivých fakult a pro potřeby možného porovnání byly vybrány reprezentativní obory jednotlivých fakult. Na Přírodovědecké fakultě tak byli dotazováni studenti jednotlivých ročníků oboru Regionální geografie a oboru Ochrana a tvorba životního prostředí, na Pedagogické fakultě se jednalo o studenty oborů Učitelství českého jazyka a Učitelství anglického jazyka v různých kombinacích s dalším oborem, z Právnické fakulty vyplňovali dotazníky studenti Práva a z Cyrilometodějské teologické fakulty se mi podařilo získat vyplněné dotazníky od studentů Katolické teologie, Biblické teologie a Humanitních studií. Viz obr. 3 a tab. 1.

Obr. 3 Struktura respondentů dle oboru studia

(pozn.: Pokud není uvedeno jinak, zdroje u obrázků a tabulek jsou čerpány z dotazníkového šetření.)

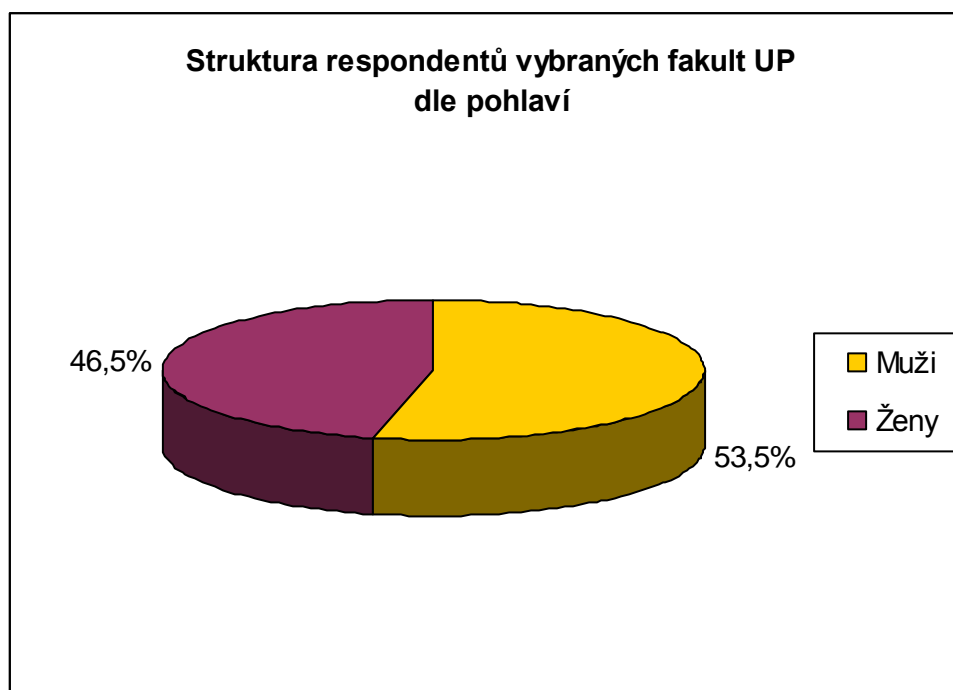
Tab. 1 Struktura respondentů dle oboru studia

Fakulta studia	Obor studia	Počet respondentů (%)
Právnická	Právo	21,41 %
Přírodovědecká	Ochrana životního prostředí	7,82 %
Přírodovědecká	Regionální geografie	29,63 %
Pedagogická	Učitelství českého jazyka	13,99 %
Pedagogická	Učitelství anglického jazyka	10,70 %
Cyrilometod. teologická	Katolická teologie	11,52 %
Cyrilometod. teologická	Biblická teologie	3,70 %
Cyrilometod. teologická	Humanitní studia	1,23 %
	CELKEM	100,00 %

Terénní šetření mezi studenty bylo uskutečněno 2 metodami. Studenti Přírodovědecké a Cyrilometodějské teologické fakulty vyplňovali vytištěné dotazníky ručně. Studenti Právnické fakulty byly dotazovány elektronickou formou přes email a posluchači oborů z Pedagogické fakulty kombinovali obě metody. První metodou se mi podařilo získat přibližně 2/3 dotazníků, zbylá část byla vyplněna elektronicky.

Celkový počet dotazníků, získaných při terénním výzkumu, byl 246. Z tohoto počtu bylo nutné vyřadit pouze 3 dotazníky, které obsahovaly chyby závažné natolik, že nebylo možné zařadit je do celkového výzkumného souboru. Ten je tak tvořen 243 platnými dotazníky.

Základním aspektem každého výzkumu je jeho dostatečná reprezentativnost. Bylo proto velice důležité, aby výběrový soubor dotazovaných alespoň přibližně odpovídal skutečným charakteristikám studentů Univerzity Palackého v Olomouci. Z hlediska pohlaví je celkový počet dotazovaných tvořen 113 ženami a 130 muži. Viz obr. 4 a tab. 2.

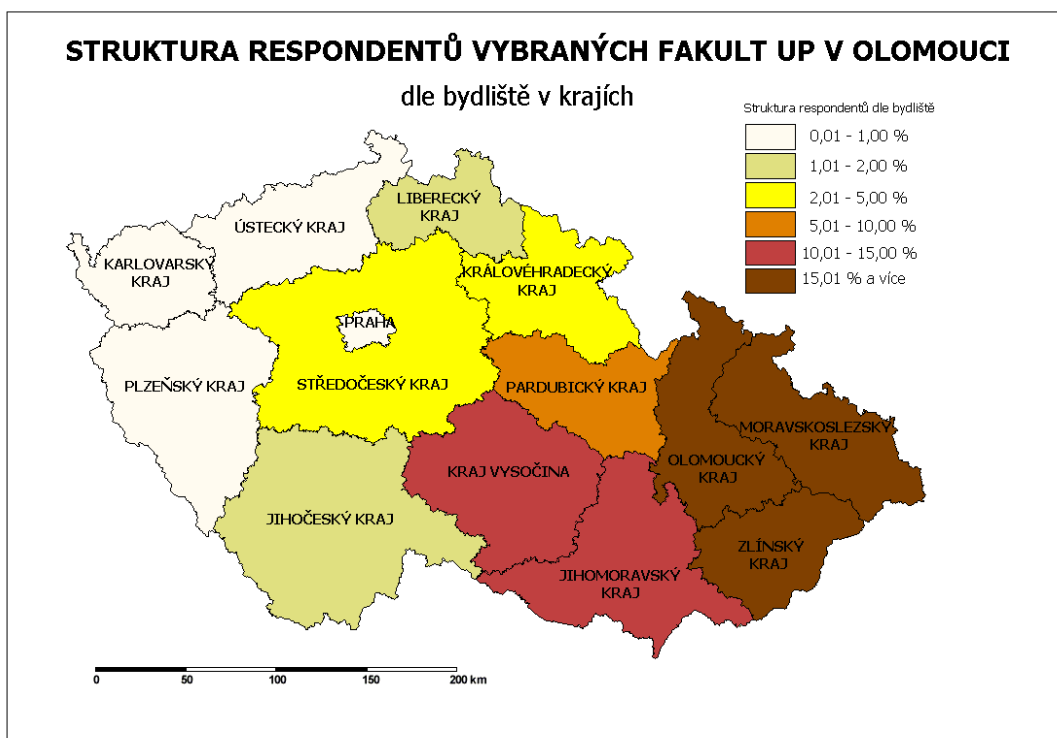
Obr. 4 Struktura respondentů dle pohlaví

Tab. 2 Struktura respondentů dle pohlaví

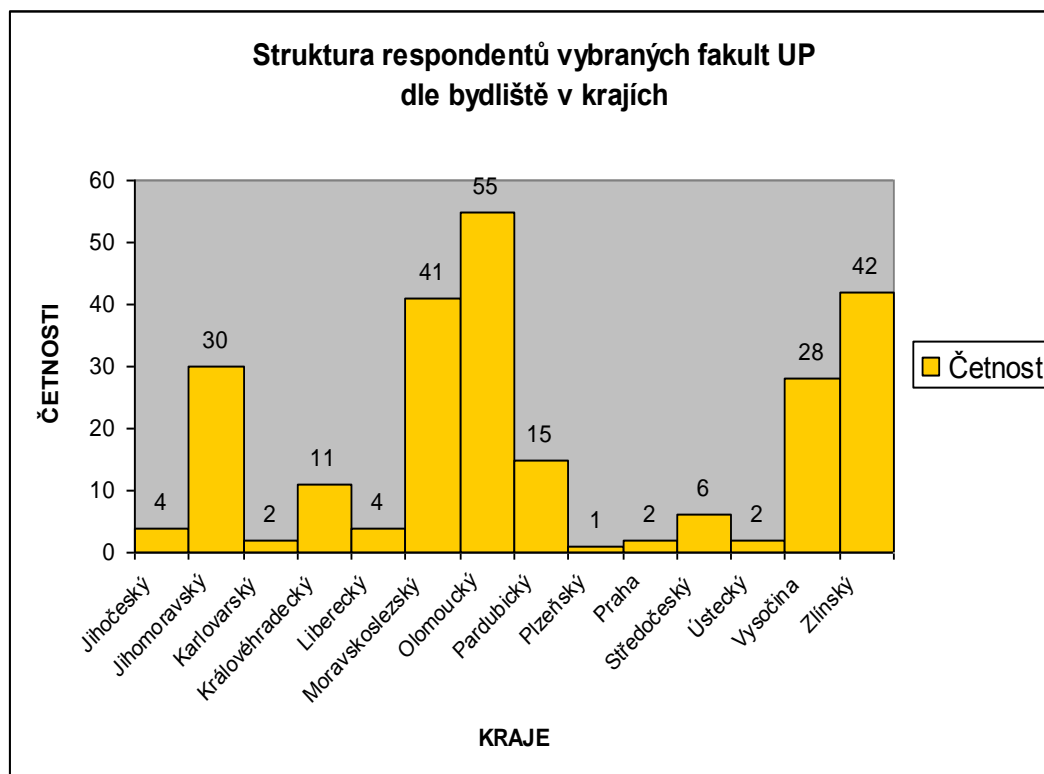
Pohlaví	Celkový počet	Podíl %
Ženy	113	46,5 %
Muži	130	53,5 %

Mírná převaha mužské části populace je ovlivněna především dotazovanými posluchači z Cyrilometodějské teologické fakulty, na které byl poměr vyplněných dotazníků 90 % muži a 10 % ženy. Tento fakt je částečně kompenzován studenty Pedagogické fakulty, kde celkový počet dotazníků vyplnilo 73,3 % žen a 26,7 % mužů. Nutno však podotknout, že poměry zastoupení pohlaví u zmíněných fakult do značné míry korelují se skutečnou situací na nich. Zbylé fakulty byly zastoupeny přibližně stejným počtem obou pohlaví.

Důležitou charakteristikou, která také ovlivňuje samotné výsledky výzkumu, ale daleko razantněji než je tomu v případě pohlaví dotazovaných, je bydliště respondentů. Z tohoto hlediska je nejvyšší počet dotazníků vyplněn studenty, kteří nejen navštěvují některou z fakult Univerzity Palackého v Olomouci, ale také v tomto městě žijí. Výraznou převahu z pohledu územních celků mají kraje, okresy a obce z území Moravy a Slezska, především z Olomouckého, Moravskoslezského a Zlínského kraje. Alespoň 1 respondent žije v některém ze všech 14 krajů České republiky. Viz obr. 5 a 6 a tab. 3.

Obr. 5 Struktura respondentů dle bydliště v krajích

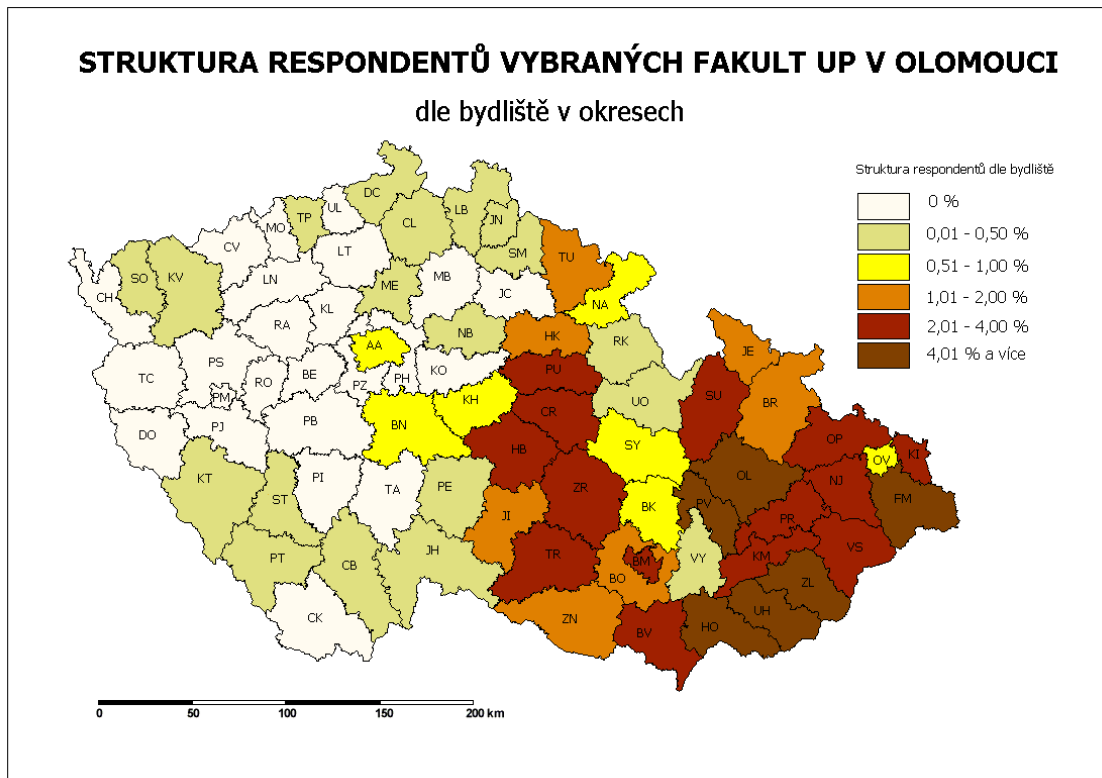

Obr. 6 Struktura respondentů dle bydliště v krajích

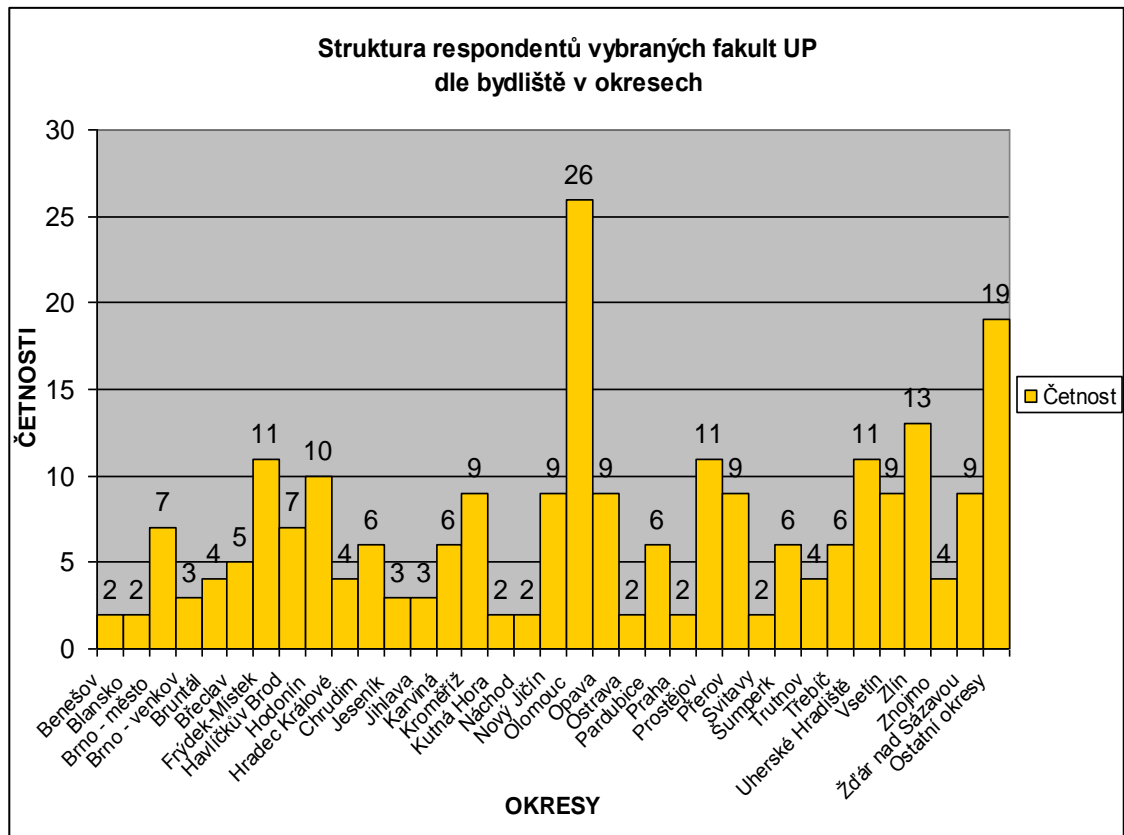
Tab. 3 Struktura respondentů dle bydliště v krajích

Kraj bydliště	Celkový počet	Podíl %
Jihočeský kraj	4	1,65 %
Jihomoravský kraj	30	12,35 %
Karlovarský kraj	2	0,82 %
Královéhradecký kraj	11	4,53 %
Liberecký kraj	4	1,65 %
Moravskoslezský kraj	41	16,87 %
Olomoucký kraj	55	22,63 %
Pardubický kraj	15	6,17 %
Plzeňský kraj	1	0,41 %
Praha	2	0,82 %
Středočeský kraj	6	2,47 %
Ústecký kraj	2	0,82 %
Kraj Vysočina	28	11,52 %
Zlínský kraj	42	17,28 %
Celkem	243	100,00 %

Jak již je uvedeno výše, i z hlediska polohy obcí bydliště v okresech převažují okresy z území Moravy. Na rozdíl od krajů však nebylo možné získat potřebná data od zástupců všech okresů České republiky. Ve všech moravských okresech však bydlí alespoň 1 dotazovaný student. Struktura respondentů z hlediska bydliště v okresech je nejlépe patrná z následujících obrázků 7 a 8.

Obr. 7 Struktura respondentů dle bydliště v okresech

Obr. 8 Struktura respondentů dle bydliště v okresech

Základní identifikační údaje o respondentech, jejich pohlaví, oboru studia a bydlišti jsou velmi důležité především pro lepší představu a možný popis důvodů preferencí identit a jejich variabilitu, ale nastiňují pouze objektivní faktory, které ovlivňují volby jednotlivých dotazovaných. V následujících řádcích se pokusím popsat také zbylou, z hlediska významu pro samotnou práci, daleko důležitější část dotazníku.

Dotazník obsahuje celkem 12 otázek. Poslední 3 otázky jsou zaměřeny na identifikační údaje o respondentech a byly již podrobněji popsány výše. Prvních 9 otázek se zabývalo samotným výzkumným úkolem této práce. Celý dotazník jsem se pokusil sestavit v tradičním smyslu. Inspirací pro jeho tvorbu byly předešlé práce významných českých autorů (Drbohlav 1990a, Siwek 1988). Otázky jsem se snažil pojmut komplexně (Gould, White 1974) a sestavovat tak, aby na ně mohl bez větších problémů odpovědět každý respondent, aby časová náročnost na vyplnění dotazníku nebyla vysoká, ale zároveň aby bylo možné zjistit a zpracovat z vyplněných dotazníků dostatečné informace a odpovídající data.

První otázka si kladla za cíl určit pořadí, ve kterém studenti vnímají místo svého bydliště. 5 nabízených možností měli srovnat dle významu, který přiřkládají jednotlivým místům. Vyjmenovány byly všechny důležité hierarchické celky na území České republiky, včetně historických českých zemí. Druhá a třetí otázka byla na první pohled stejná. Obě otázky byly formulovány obdobně, lišily se pouze v úhlu pohledu na vnímání identity dotazovaného jedince. Zatímco druhá otázka byla zaměřena na identitu v měřítku regionálním, třetí otázka se zabývala identitou od úrovně místní nebo lokální po úroveň národní. V pořadí čtvrtá otázka zjišťovala bydliště respondentů z pohledu historických českých zemí. Odpovědi na tuto otázku byly zajímavé nejen kvůli samotnému faktu ze které historické země respondent je, ale především kvůli ověření povědomí o 3 historických českých zemích. Pátá otázka se zabývala historickými/etnografickými celky na našem území. Byla formulována shodnou metodou jako otázka předchozí a zaměřena byla především na povědomí o etnografických celcích na našem území u obyvatel těchto regionů. Následující otázka poté zjišťovala povědomí o etnografických regionech na celém území České republiky u všech dotazovaných. Postoj k místu svého bydliště u studentů zkoumala sedmá otázka, respondent v ní měl za úkol vybrat nejpravděpodobnější variantu odpovědi na otázku bydliště. Osmá otázka se zajímala o to zda jsou jednotliví dotazovaní hrdí na svůj region a pokud ano, jaké důvody je k hrdosti na své území vedou. V poslední

otázce z výzkumné části dotazníku jsem se pokusil zjistit, jak respondenti vnímají obyvatele vybraných etnografických regionů a některých zahraničních národů. Dotazovaní měli za úkol vybrat z vyjmenovaných vlastností ty, které dle jejich názoru nejlépe vystihují jejich obyvatele.

Vzor dotazníku je uveden v příloze této práce.

5. Regionální identita studentů Univerzity Palackého v Olomouci – celkové výsledky

V předchozí části diplomové práce jsou popisovány především teoretické aspekty, které vznik tohoto textu ovlivnily, odborná literatura potřebná k pochopení zásadních principů a metodika výzkumu. Hlavním cílem a také důvodem vzniku práce je ale zejména představení výsledků dotazníkového šetření mezi studenty některých fakult Univerzity Palackého v Olomouci na téma regionální identity. V následujících kapitolách se proto pokusím výsledky průzkumu detailně popsat.

Tématu regionální identity se v minulosti věnovala celá řada autorů z oblasti geografie i ostatních oborů, ale do současnosti neexistovaly výsledky průzkumu vnímání identity u studentů z Olomouce. Nezbytně nutné bylo proto získat potřebná data. Zvolil jsem metodu dotazníkového šetření mezi studenty vybraných fakult Univerzity Palackého v Olomouci. Jako výběrový vzorek respondentů byli vybráni posluchači některých oborů Cyrilometodějské teologické, Pedagogické, Právnické a Přírodovědecké fakulty. Na zmíněné fakulty jsem v období od listopadu 2010 do února 2011 rozšířil vlastnoručně vytvořený dotazník, díky kterému jsem se pokusil získat potřebné informace k tématu regionální identity a percepce obyvatel významných etnografických regionů a vybraných zahraničních národů. Dotazník byl mezi studenty rozšířen ve dvou verzích: vytištěné formě, kterou respondenti vyplňovali přímo na půdě jednotlivých fakult, a elektronické podobě, pomocí emailové korespondence. Celkový soubor dat pro následující zpracování byl tvořen 243 platnými dotazníky.

Dotazník se skládal z 12 otázek. Jejich popis je uveřejněn v předchozí kapitole. Následující text se věnuje souhrnným výsledkům jednotlivých odpovědí.

Na úvod dotazníku jsem považoval za vhodné zjistit, jak respondenti vnímají jednotlivé hierarchické celky na území České republiky. Studenti měli za úkol ohodnotit jednotlivá tvrzení na stupnici 1-5, kde 1 znamenalo: nejvíce souhlasím a 5: nejméně souhlasím. Každá hodnota musela být použita právě jednou. V možnostech byly zastoupeny tyto kategorie: Česká republika; Čechy resp. Morava resp. Slezsko; současné kraje České republiky; okresy resp. obce s rozšířenou působností resp. spádová střediska nižších i vyšších hierarchických celků; a konkrétní obce. Výsledky ze všech platných dotazníků byly zaznamenány do tabulky a pro lepší přehlednost byly

absolutní hodnoty u jednotlivých výše zmíněných kategorií přepočteny na relativní ukazatele. Nejvíce se respondenti ztotožňovali s obcí svého bydliště a Českou republikou, naopak nejmenší soudržnost pocíťovali dotazovaní s krajem svého bydliště. Přehledně ucelené údaje viz tab. 4.

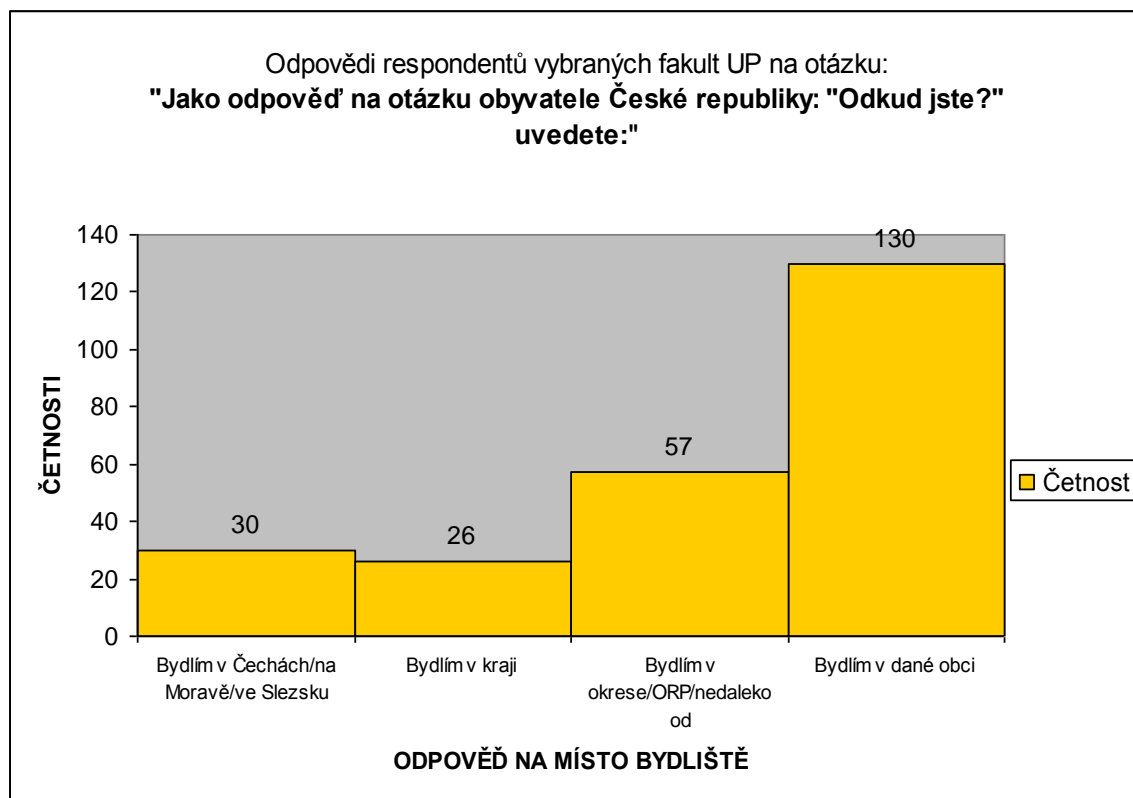
Tab. 4 Hodnocení místa bydliště respondentů.

Hodnocení:	1	2	3	4	5	Průměrné hodnocení
Bydlím v ...						
v České republice	91	48	29	21	54	2,58
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	21	64	50	69	39	3,17
v kraji	7	25	93	67	51	3,53
v okrese/ORP/nedaleko od ...	26	54	33	71	59	3,34
v dané obci	98	52	38	15	40	2,37

Zásadní rozdíly ve vnímání hierarchických celků na území České republiky neexistovaly z pohledu pohlaví, naopak výraznější variabilita se projevila z hlediska bydliště respondentů. Studenti z Moravy a Slezska v dotaznících významně častěji kladli důraz na historickou zemi jejich bydliště i na kraj, ve kterém leží jejich obec. Tento nesoulad v odpovědích respondentů z Čech a Moravy a Slezska lze do značné míry vysvětlit vyšší mírou jistého lokálního a regionálního patriotismu, větším sepětím s územím, ale lze ho popsat také: „*jako širě chápaný sousedský efekt*“ (Wernerová 2006).

Následující otázka v dotazníku zjišťovala identitu studentů na úrovni regionální. Respondenti byli tázáni na hypotetickou možnost, jak by v případě setkání s obyvatelem České republiky odpověděli na dotaz na jejich bydliště. Pro snazší vyhodnocení výsledků byly znovu zvoleny varianty odpovědí. Z možností byla, oproti první otázce, vynechána odpověď: „Bydlím v České republice.“, kterou lze považovat za samozřejmou. Ostatní možnosti zůstaly zachovány. Dotazovaným studentům byla ponechána šance zvolit z nabídnutých variant pouze jednu nebo také dvě možnosti, které by nejlépe vystihovaly jejich skutečné chování v realitě. Varianta dvou odpovědí

ovšem nebyla využita. Výsledky, které byly sestaveny do tabulky a z jejichž hodnot byl sestaven graf, potvrdily jasnou dominanci soudržnosti obyvatel se svými obcemi. Tato odpověď jednoznačně převládala nad ostatními variantami, uvedlo ji 53,51 % respondentů. Z hlediska nejmenší soudržnosti se svými obyvateli, stejně jako v předchozí otázce, znovu potvrdily své umístění kraje, které volilo pouze 12,35 % hlasujících. Viz. obr. 9 a tab. 5.

Obr. 9 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele ČR: „Odkud jste?“

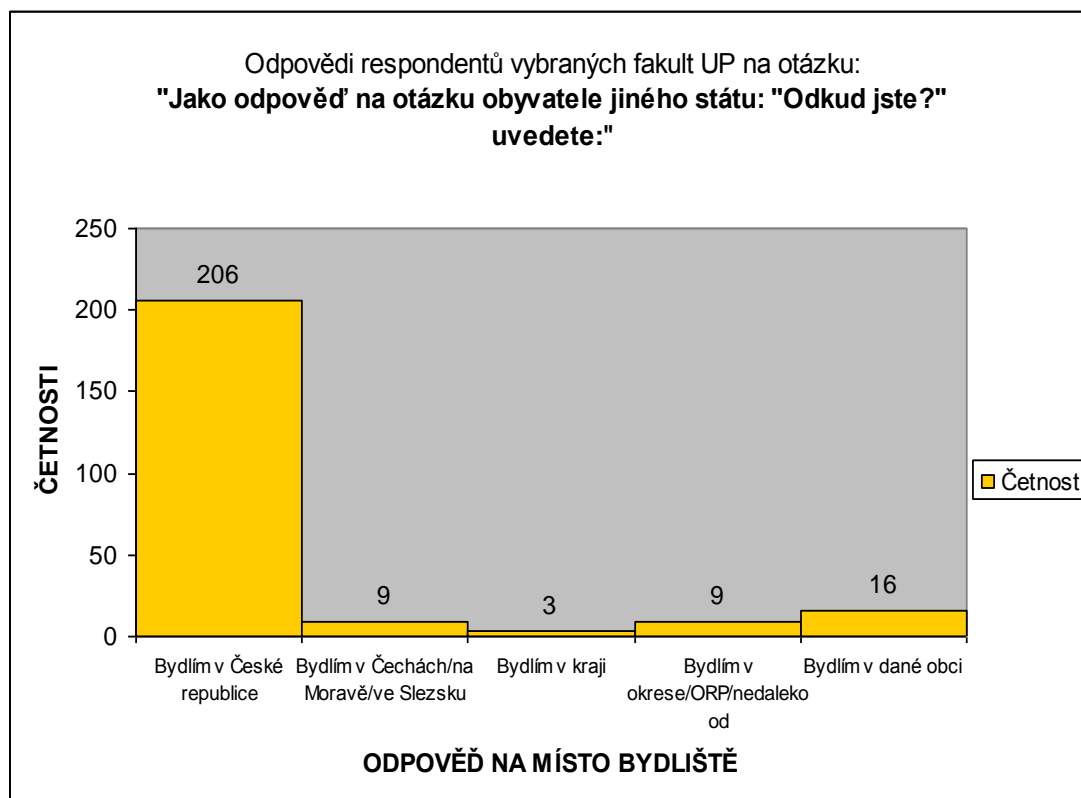
Tab. 5 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele ČR: „Odkud jste?“

Jako odpověď na otázku obyvatele České republiky: „Odkud jste?“ uvedete:	
Možnosti:	Počet odpovědí (%)
Bydlím v...	
V Čechách/na Moravě/ve Slezsku	12,35 %
V kraji	10,69 %
V okrese/ORP/nedaleko od ...	23,45 %
V dané obci	53,51 %

Ani v případě této otázky se nevyskytovaly velké rozdíly ve vnímání hierarchických celků u žen a mužů. Poloha bydliště studentů také neměla zásadní vliv na jejich volby. Naopak poměrně významně ovlivňovala odpovědi velikostní struktura obcí. Obyvatelé velkých a středně velkých měst volili jednoznačně variantu „Bydlím v dané obci“, u obyvatel menších obcí také převládala tato odpověď, ale poměrně významná byla také odpověď „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od...“. Tato varianta je druhou nejvíce frekventovanou odpovědí, jako možnost ji volili především právě studenti žijící v menších obcích. Výsledky této kategorie odpovědí z průzkumu mezi studenty, dle mého názoru, dobře odpovídají skutečnému úhlu pohledu na danou problematiku u širokého spektra české veřejnosti.

Zajímavé a velmi jednoznačné závěry byly zjištěny po vyhodnocení třetí otázky z mého dotazníku. Ta byla vytvořena stejným způsobem jako otázka předchozí, ale zaměřovala se na vnímání místa svého bydliště v kontextu se zahraničím. Studenti byli znovu dotázáni, jak by odpověděli na otázku: „Odkud jste?“, ale tazatelem byl tentokrát hypotetický obyvatel jiné oblasti vně území České republiky. Jednotlivé odpovědi zůstaly zachovány, přibyla znovu možnost „Bydlím v České republice.“. Respondenti tak mohli vybírat nejvhodnější z 5 variant. Jak je již naznačeno výše, výsledné hodnoty zaujaly především svou jednoznačností. 84,77 % studentů označilo jako nejpravděpodobnější možnou odpověď na podobný druh otázky variantu „Bydlím v České republice.“ S obrovskou ztrátou získala pomyslné druhé místo v žebříčku

odpovědi možnost „Bydlím v dané obci.“ Tuto možnost by v případě dotázání uvedlo 6,58 % všech studentů, kteří vyplnili dotazníkový formulář. Zbylé varianty získaly zanedbatelný počet hlasů. Výsledky uvádím znovu v grafické a tabulkové podobě.

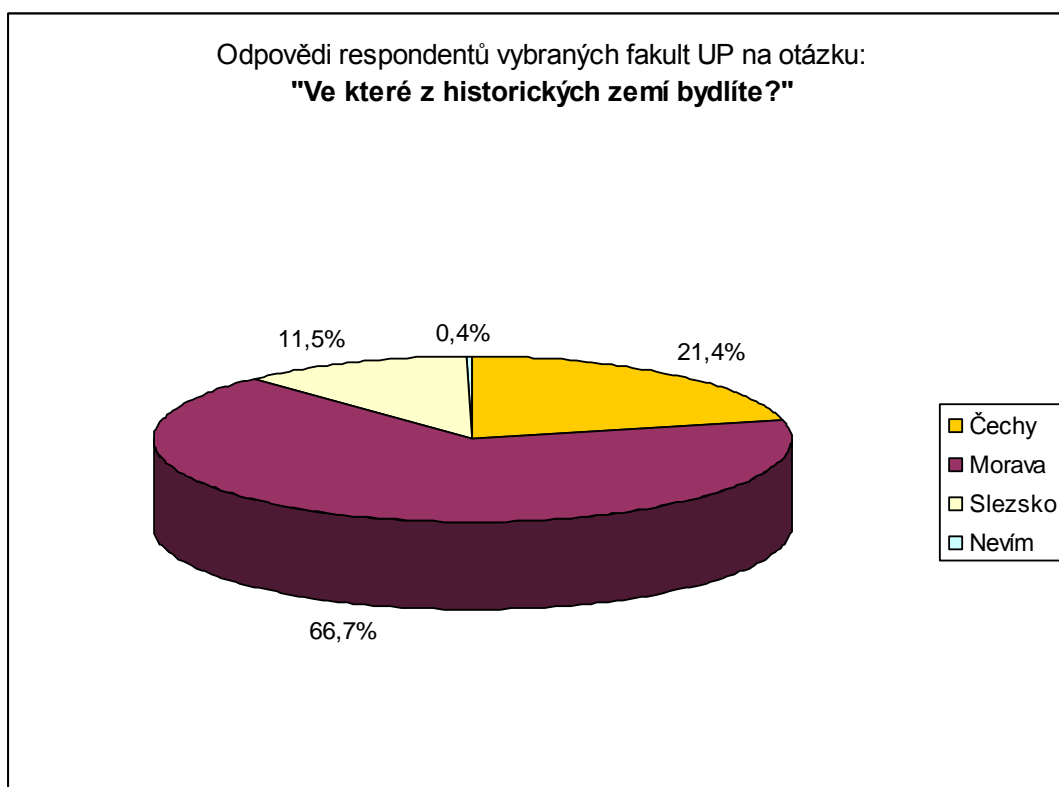
Obr. 10 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“

Tab. 6 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“

Jako odpověď na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ uvedete:	
Možnosti:	Počet odpovědí
Bydlím v...	
v České republice	84,77 %
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	3,71 %
v kraji	1,23 %
v okrese/ORP/nedaleko od ...	3,71 %
v dané obci	6,58 %

Z důvodu jednoznačně orientovaných výsledků celkového souboru respondentů, odpovídajících na danou otázku, neexistuje významná variabilita z hlediska pohlaví dotazovaných, ani jejich bydliště. Za zmínku stojí pouze informace, že odpověď „Bydlím v dané obci.“ uváděli především obyvatelé velkých českých měst a odpověď „Bydlím v Čechách/na Moravě/ve Slezsku.“ využili jako nejlepší variantu odpovědi na zmíněnou otázku studenti žijící na území historických zemí Moravy a Slezska.

Čtvrtá otázka v pořadí se již soustředila na jiné cíle. Zaměřovala se na historické české země na území České republiky. Respondenti měli za úkol vybrat správnou variantu, ve které zemi z možností „Čechy“, „Morava“, „Slezsko“ leží jejich místo bydliště. V případě nejistoty s územím kde se nachází bydliště dotazovaného se studenti mohli uchýlit k odpovědi „Nevím“. Z celkového počtu 243 dotazovaných studentů určilo jako jednu z historických zemí 242 z nich. Pouze 1 respondent, který žil v blízkosti moravsko-slezské hranice v okrese Nový Jičín, nebyl schopen vybrat žádnou historickou zemi. Velmi dobré výsledky tedy poměrně výrazně překonaly předešlé podobně zaměřené výzkumy (Siwek, Bogdová 2007). Z hlediska objektivity nutno ovšem podotknout, že zmíněné šetření T. Siwka a K. Bogdové bylo zaměřeno na obyvatele celé České republiky tak, aby ve výběrovém souboru byly zastoupeny všechny skupiny obyvatelstva. Jednalo se tedy o respondenty se zcela odlišnou strukturou věkovou, vzdělanostní apod. Hlavním faktorem, který s vysokou pravděpodobností ovlivnil rozdílné výsledky výzkumů, se stala především možnost výběru odpovědí v mém dotazníku, zatímco respondenti zmíněné dvojice autorů tuto možnost neměli a odpovědi museli sami znát. Výsledky šetření mezi studenty Univerzity Palackého v Olomouci uvádím v obr. 11 a tab. 7.

Obr. 11 Odpovědi respondentů na otázku: „Ve které z historických zemí bydlíte?“

Tab. 7 Odpovědi respondentů na otázku: „Ve které z historických zemí bydlíte?“

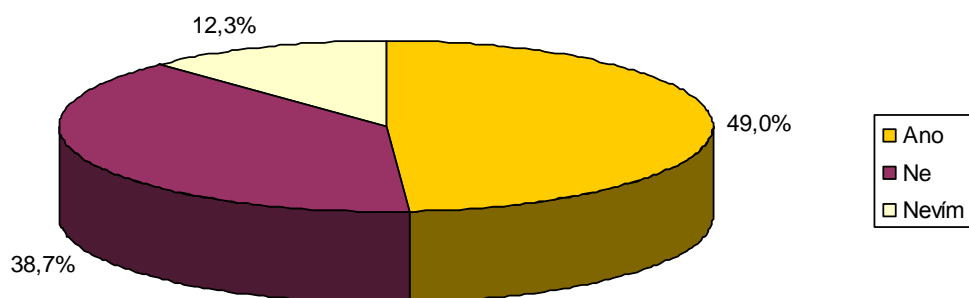
Ve které z historických zemí bydlíte?	
Historická země:	Počet odpovědí
Čechy	52
Morava	162
Slezsko	28
Nevím	1

Zdánlivě jednoduše položená otázka nabízela ovšem kromě samotné statistiky studentů z hlediska bydliště na území Čech, resp. Moravy, resp. Slezska také zajímavý úhel pohledu na jejich znalost o historických zemích, ve kterých žijí. Odpovědi z této otázky byly porovnány s výsledky z 12. otázky, ve které respondenti vypisovali konkrétní obec bydliště. Správně dokázalo zařadit svou obec bydliště do jedné z historických českých zemí minimálně 97 % dotazovaných. Zcela přesný počet

studentů, kteří určili dobře svou historickou zemi, ale nelze odhalit. Důvodem je především značně komplikovaná hranice mezi historickými zeměmi Moravou a Slezskem, která v některých oblastech probíhá jednotlivými obcemi. U některých dotazovaných není proto možné definitivně určit, zda jejich bydliště leží v moravské, nebo slezské části těchto obcí.

Výzkum regionální identity u studentů Univerzity Palackého v Olomouci bylo nutné zaměřit i na další územní celky, které nejsou v povědomí obyvatel tolik zakořeněné, jako je tomu v případě státu, historických zemí, obcí nebo hierarchicky vyšších celků – krajů a okresů. Poměrně značná část populace České republiky, především na Moravě, žije na území některého z etnograficky významných regionů. Tyto regiony, které se formují v některých případech i několik století, odlišují se od ostatních oblastí svou kulturou, tradičními zvyky, poměrně často také typickými kroji, hudbou atd. ani v současné hektické době nezanikají a jejich obyvatelé se často nejlépe identifikují právě s takovými oblastmi. Považoval jsem pro to za důležité zaměřit se ve výzkumu mezi studenty Univerzity Palackého v Olomouci i na tyto historicky/etnograficky významné regiony. Pátá otázka v dotazníku zjišťovala, zda respondenti žijí v některé z těchto oblastí a v případě, že ano, zda jsou schopni ji pojmenovat. Předchozí výzkum T. Siwka a K. Bogdové (Siwek, Bogdová 2007) ukázal, že obyvatelé České republiky ve velké míře nerozumí otázce k tématu národopisných regionů nebo národopisné regiony neznají, přibližně 70 % z celkového počtu respondentů odmítlo do mentální mapy zakreslit tyto oblasti. Vzhledem k této zkušenosti jsem v závěru položené otázky uváděl i příklady etnografického regionu. Jako příklad posloužily dobře známé Chodsko a oblast, ve které dotazníkové šetření probíhalo – Haná. Výsledky ukázaly, že většina studentů žijících v některé z etnograficky významných oblastí zná svůj region a je schopna ho pojmenovat. Pouze malá část respondentů jako odpověď na tuto otázku zvolila možnost „Nevím“. 38,70 % dotazovaných dle odpovědí v dotazníku nežije v žádném etnograficky významném regionu. Graficky zpracované výsledky a tabulky odpovědí a nejčastěji zmíněných regionů viz obr. 12, tab. 8 a tab. 9.

Odpovědi respondentů vybraných fakult UP na otázku:
"Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu (např. Haná, Chodsko, atd. ...)"

Obr. 12 Odpovědi respondentů na otázku bydliště v historicky/etnograficky významných regionech.

Tab. 8 Odpovědi respondentů na otázku bydliště v historicky/etnograficky významných regionech.

Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu?	
Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí
Ano	119
Ne	94
Nevím	30

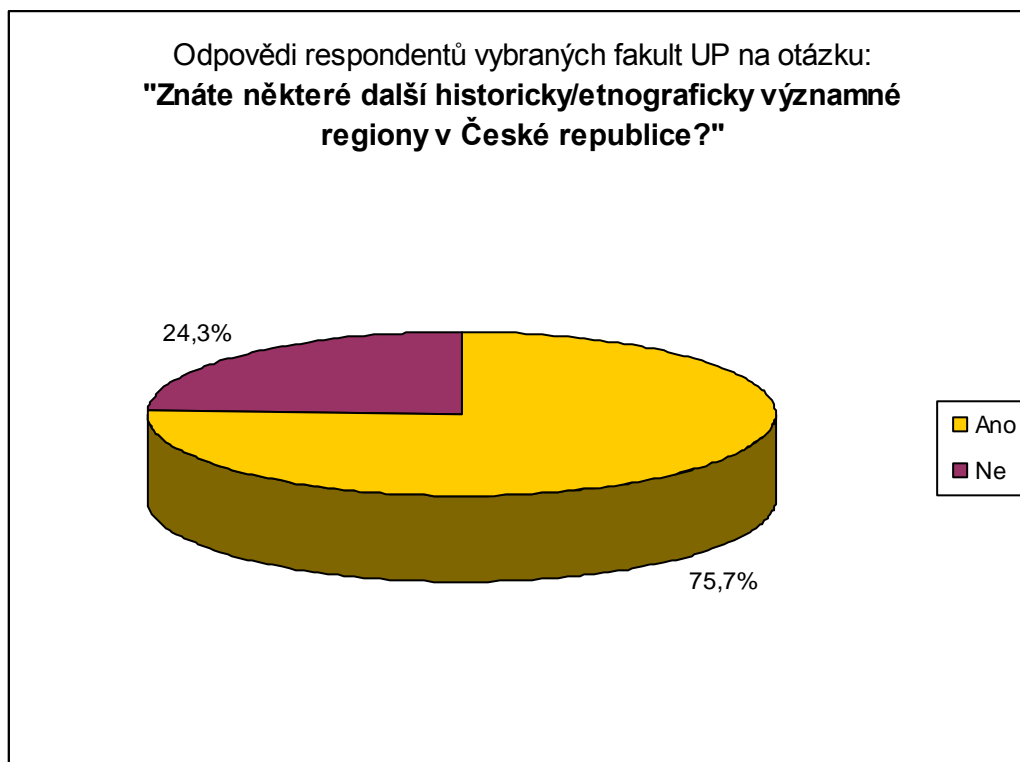
Tab. 9 Nejčastější bydliště dotazovaných v historicky/etnograficky významných regionech.

Etnografický region	Počet odpovědí
Haná	43
Slovácko	16
Valašsko	14
Slezsko	8
Těšínsko	8
Horácko	6
Lašsko	5
Vysočina	2
Podluží	2
Prajsko	2
Podkrkonoší	2

Podobně jako u předchozí otázky jsem i v případě historicky/etnograficky významných regionů porovnával výsledky odpovědí se skutečným bydlištěm studentů, uvedeným ve 12. otázce. Ti respondenti, kteří v odpovědích upřednostnili možnost „Nevím“ v drtivé většině nežijí na území žádného historicky/etnograficky významného celku, jejich odpověď by tedy v případě existence možností pouze „Ano“ a „Ne“ měla být záporná. Dotazovaní, kteří uvedli, že jejich bydliště se nenachází v žádné historicky nebo etnograficky významné oblasti také častěji nechybovali, jednalo se především o studenty, kteří skutečně nežijí ve významných národopisných regionech. Nejčastěji se nesprávných odpovědí dopouštěli ti studenti, kteří volili odpověď, že jejich bydliště se nachází v některé významné etnografické oblasti. Přesto je možné konstatovat, že zásadní chyby se vyskytovaly spíše výjimečně, pouze u několika jedinců. Ti se např. domnívali, že území v okolí Brna leží na Valašsku. Značně komplikovaná byla situace s hodnocením Valašska a Slovácka. Respondenti ze Zlínského kraje, žijící

především v okolí města Zlína, začleňovali shodné území v některých případech jako součást Valašska, jiní dotazovaní z téže oblasti jako součást Slovácka. To lze vysvětlit poměrně neostrou hranicí mezi oběma oblastmi. Někteří další studenti vytvořili vlastní etnografické regiony, především z existujících okresů nebo krajů. Za etnografickou oblast, ve které žijí, poté označili např. Šumpersko, Jesenicko nebo Jižní Moravu. Rozdíly ve výsledcích z hlediska pohlaví nebyly výrazné, mírně častěji národopisné regiony určovali muži než ženy. Variabilita výsledků z pohledu bydliště respondentů existovala především na úrovni Čechy – Morava/Slezsko. Častěji se se zmíněnými celky ztotožňovali obyvatelé historických zemí z východnější části našeho státu. To je ovšem z hlediska počtu a rozmístění významných etnografických regionů na území České republiky pochopitelné.

Tématikou historických a etnografických regionů jsem se zabýval také v následující otázce. Zatímco předchozí výzkum byl zaměřen především na problematiku etnografických celků z pohledu obyvatel těchto regionů, tedy na jejich identitu spojenou s územím, v této otázce jsem se věnoval percepci regionů z hlediska obyvatel žijících mimo zkoumanou oblast. Studenti byli dotázáni, zda znají některé další historicky/etnograficky významné regiony. Ti, kteří uvedli ve svých odpovědích variantu „Ano“ byli dále požádáni, aby uvedli pro ně známé regiony. Pouze čtvrtina respondentů nebyla schopna určit žádnou etnograficky významnou oblast, zbylá část studentů uváděla především nejvýznamnější národopisné regiony České republiky (Valašsko, Slovácko, Chodsko a Hanou). Výsledné informace, které se podařilo zjistit, uvádím v obr. 13, tab. 10 a tab. 11.

Obr. 13 Odpovědi respondentů na znalost historických/etnografických regionů České republiky

Tab. 10 Odpovědi respondentů na znalost historických/etnografických regionů České republiky

Znáte některé další historicky/etnograficky významné regiony v České republice?	
Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí
Ano	184
Ne	59

Tab. 11 Nejčastěji známé historicky/etnograficky významné regiony České republiky

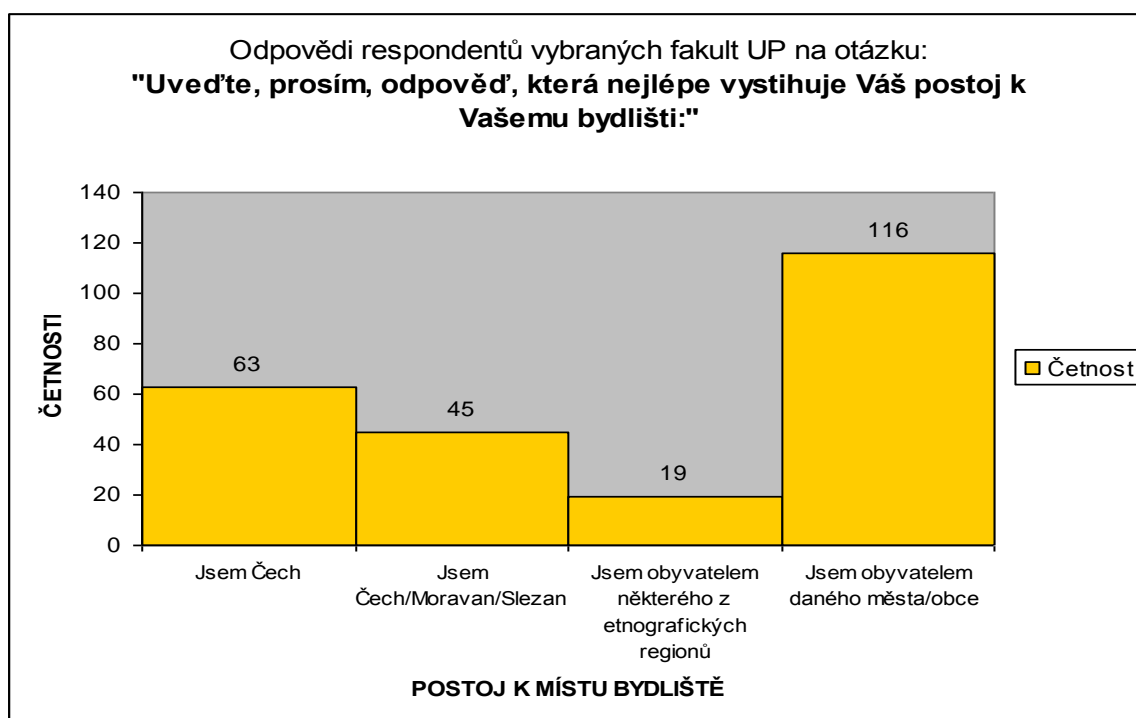
Etnografický region	Počet odpovědí
Valašsko	114
Slovácko	98
Chodsko	69
Haná	68

Etnografický region	Počet odpovědí
Laško	26
Horácko	17
Podkrkonoší	11
Prajsko	11
Těšínsko	9
Vysočina	8
Polabí	7
Sudety	6
Slezsko	6
Ostravsko	4
Podluží	4

Ze získaných dat lze vytvořit jasné závěry. Studenti mají dobré povědomí o existenci historických/etnografických regionů, ale znalost těchto hierarchických celků nedosahuje úrovně a postavení historických českých zemí. Pohlaví respondentů výrazně neovlivňuje znalosti o etnografických celcích, podobných výsledků také docílili respondenti s různými místy bydliště. Výzkum mezi studenty Univerzity Palackého v Olomouci potvrdil závěry zjištěné při podobném šetření na vzorku obyvatel celé České republiky.

Považoval jsem za velmi potřebné, seznámit se také s celkovým názorem na problematiku regionální identity u jednotlivých respondentů. Z tohoto důvodu jsem zařadil do dotazníku také otázku, která se pokusila shrnout a upřesnit jejich názory. Zaměřil jsem se znovu na bydliště respondentů a snažil jsem se zjistit, která odpověď nejlépe vystihuje jejich postoj k místu, kde žijí. Možnosti, ze kterých mohli dotazovaní vybírat, byly hierarchicky seřazeny od úrovně státu po úroveň obcí. Konkrétní možné odpovědi zněly: „Jsem Čech (obyvatel České republiky)“, „Jsem

Čech/Moravan/Slezan“, „Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů (Hanák, Chod atd.)“ a „Jsem obyvatelem daného města/obce“. Odpovědi respondentů na tuto otázku potvrdily předchozí výsledky. Téměř polovina studentů (47, 73 % z celkového počtu dotazovaných) své bydliště spojovala s územím konkrétních obcí, 25,93 % oslovených pak hodnotilo jako nejvíce vystihující názor variantu odpovědi „Jsem Čech“. Nejméně se studenti ztotožňovali s etnografickými regiony, výsledek je ovšem ovlivněn skutečností, že pouze polovina respondentů žije v některém z etnografických celků. Úplně zpracované výsledky přináší obr. 14 a tab. 12 .

Obr. 14 Odpovědi respondentů na otázku jejich postoje k bydlišti

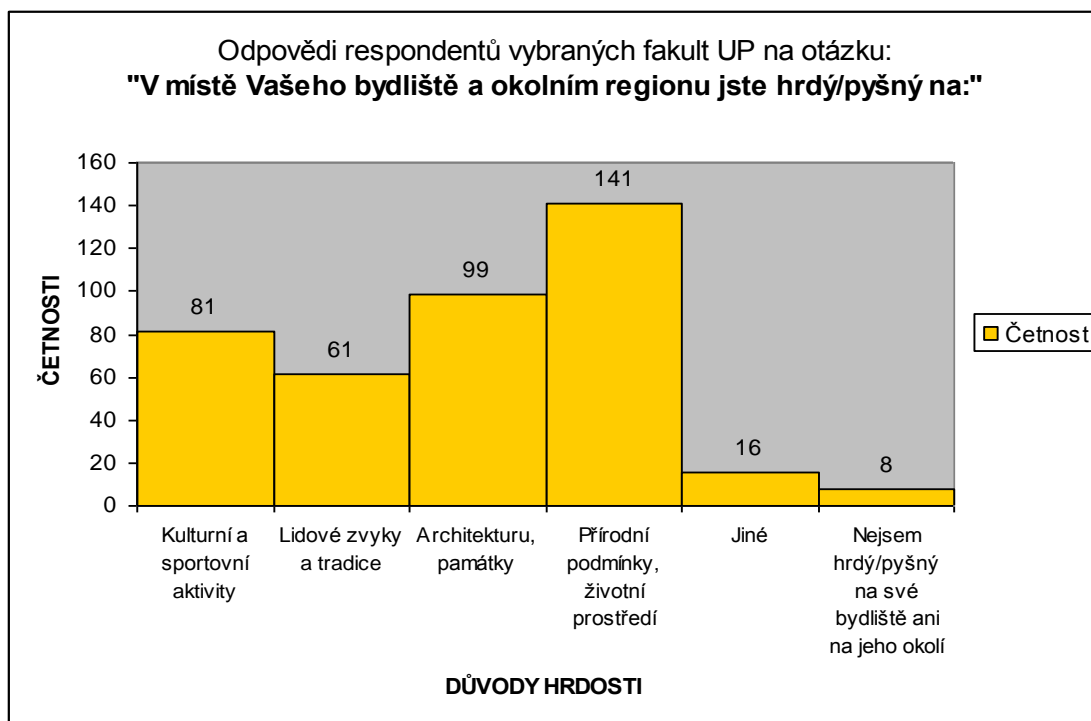
Tab. 12 Odpovědi respondentů na otázku jejich postoje k bydlišti

Uveďte, prosím, odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj k Vašemu bydlišti:	
Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí
Jsem Čech	25,93 %
Jsem Čech/Moravan/Slezan	18,52 %
Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů	7,82 %
Jsem obyvatelem daného města/obce	47,73 %

Z hlediska variability odpovědí v případě rozdělení souboru na ženy a muže znovu nedošlo k výrazným odlišnostem. Odpověď „Jsem obyvatelem daného města/obce“ byla převažující u obou pohlaví. Naopak obě pohlaví shodně nejméně preferovali možnost „Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů“. Velikostní struktura obcí bydliště respondentů také výsledky významně neovlivnila. Nevýrazně se projevila i poloha bydliště jednotlivých dotazovaných. Studenti z moravských a slezských obcí častěji než respondenti z Čech volili možnost „Jsem Čech/Moravan/Slezan“, přesto i u nich jednoznačně převládalo spojení bydliště s obcemi.

Poslední otázka z této části dotazníku se zajímala, zda jsou dotazovaní hrdí na svůj region nebo obec a pokud ano, jaké důvody je k hrdosti vedou. Pomocí této otázky jsem se pokusil zjistit, jestli existují výraznější rozdíly v sepětí s regionem mezi obyvateli jednotlivých oblastí. Studenti mohli vybírat z možností jednu nebo více odpovědí. V nabídce variant odpovědí jsem se pokusil zahrnout veškeré faktory, které by možnou hrdost k území mohli ovlivňovat. Pro případ, že by některým dotazovaným nevyhovovala struktura jednotlivých kategorií, existovala možnost odpovědět jinak. Mezi možnostmi byla samozřejmě zastoupena i odpověď „Nejsem hrdý/pyšný na své bydliště ani na jeho okolí.“ Předpokládal jsem jednoznačně vyšší hrdost u obyvatel regionů s kvalitním životním prostředím, historicky a etnograficky významných, s tradičními zvyky apod. na rozdíl od regionů, které jsou strukturálně postiženy průmyslovou výrobou, těžbou, ovlivněny výraznou migrací a mají tak daleko nižší počet rodáků z dané oblasti atd. Výsledky byly proto velice překvapivé. Drtivá většina dotazovaných je na své bydliště nebo region hrdá, některou z variant odpovědí nebo vlastní důvod, proč je konkrétní jedinec na území v okolí svého bydliště pyšný uvedlo 96,71 % respondentů. Více než polovina všech dotazovaných (58,02 %) je hrdá na přírodní podmínky a životní prostředí v jejich regionu, následují kulturní a architektonické památky, sport a kultura v regionu. Přibližně čtvrtina respondentů (25,10 %) je hrdá na lidové zvyky a tradice, odehrávající se v místě jejich bydliště. 6,58 % dotazovaných uvedlo také další důvody, které ovlivňují možnost hrdosti na svůj region. Byly mezi nimi zastoupeny např. nářečí, slavní rodáci, možnosti studia, náboženství, výhodná poloha bydliště nebo mezilidské vztahy, ale také produkty místní výroby: pivo a víno. Pouze 3,29 % studentů na místo svého bydliště není hrdých. Respondenti, kteří vybrali z nabídky tuto možnost, se nesoustředí pouze v jednom

regionu, ale jejich bydliště se nachází v různých oblastech České republiky. Společným jmenovatelem u těchto dotazovaných je pouze menší velikost jejich obcí. Celkové výsledky této otázky přikládám znovu ve formě obr. 15 a tab. 13.

Obr. 15 Odpovědi respondentů na otázku: „V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý na:“

Tab. 13 Odpovědi respondentů na otázku: „V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý na:“

V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý/pyšný na:	
Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí
Kulturní a sportovní aktivity	33,33 %
Lidové zvyky a tradice	25,10 %
Architekturu, památky	40,74 %
Přírodní podmínky, životní prostředí	58,02 %
Jiné	6,58 %
Nejsem hrdý/pyšný na své bydliště ani na jeho okolí	3,29 %

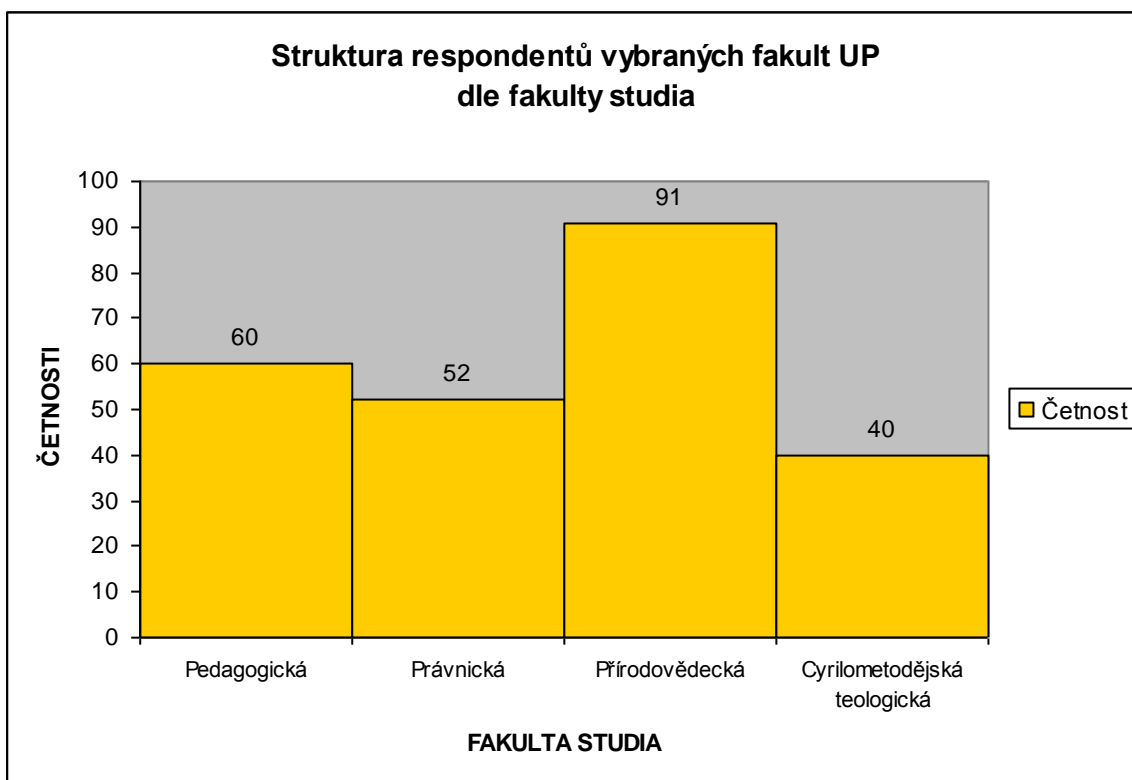
Předchozí výsledky spolu do značné míry souvisely a lze z nich vytvořit poměrně jednoznačné závěry. Oslovení studenti se z hlediska příslušnosti k jednotlivým hierarchickým celkům nejlépe identifikují s obcí svého bydliště, následuje výrazná skupina dotazovaných, pro kterou je nejvýznamnějším identifikačním prvkem Česká republika. Nejmenší míru sounáležitosti mají studenti s kraji, okresy a historickými/etnografickými regiony. Identifikace s historickými českými zeměmi je významně ovlivněna místem bydliště dotazovaných studentů. Respondenti z území Čech se s historickými zeměmi ve většině případů neztotožňují, dotazovaní z území Moravy a Slezska naopak historickou zemi, ve které bydlí, stále relativně výrazně vnímají. Pouze minimum studentů není na místo svého bydliště hrdé. Celkové výsledky neukázaly zásadní rozdíly v percepci svého bydliště u žen a mužů. Poloha bydliště ovlivnila volby respondentů výrazněji, ale rozhodující vliv také neměla. Průzkum mezi studenty byl dále zaměřen na povědomí oslovených o existenci historických českých zemí a etnografických regionů. Dle výsledků lze konstatovat, že pouze minimální počet dotazovaných nezná historické české země nebo do nich není schopen zařadit své bydliště. Povědomí o etnografických regionech je ve srovnání s historickými zeměmi nižší, přesto o jejich existenci ví přibližně 75 % oslovených respondentů.

Na závěr kapitoly považuji za nutné uvést na správnou míru možnou nejasnost. Dotazník obsahuje celkem 12 otázek, v této části textu jsou hodnoceny otázky 1 až 8. Předchozí součást práce se zabývá otázkami 10 až 12, které poskytují identifikační údaje o dotazovaných. Zbývající 9. otázka je svou strukturou zaměřena na percepci obyvatel významných historických/etnografických regionů a některých zahraničních národů. Výsledky výzkumu spojené s problematikou této otázky jsou uveřejněny v samostatné kapitole 9. Percepce obyvatel významných historických/etnografických regionů na území České republiky a vybraných zahraničních národů.

6. Regionální identita studentů Univerzity Palackého v Olomouci – variabilita dle fakulty studia

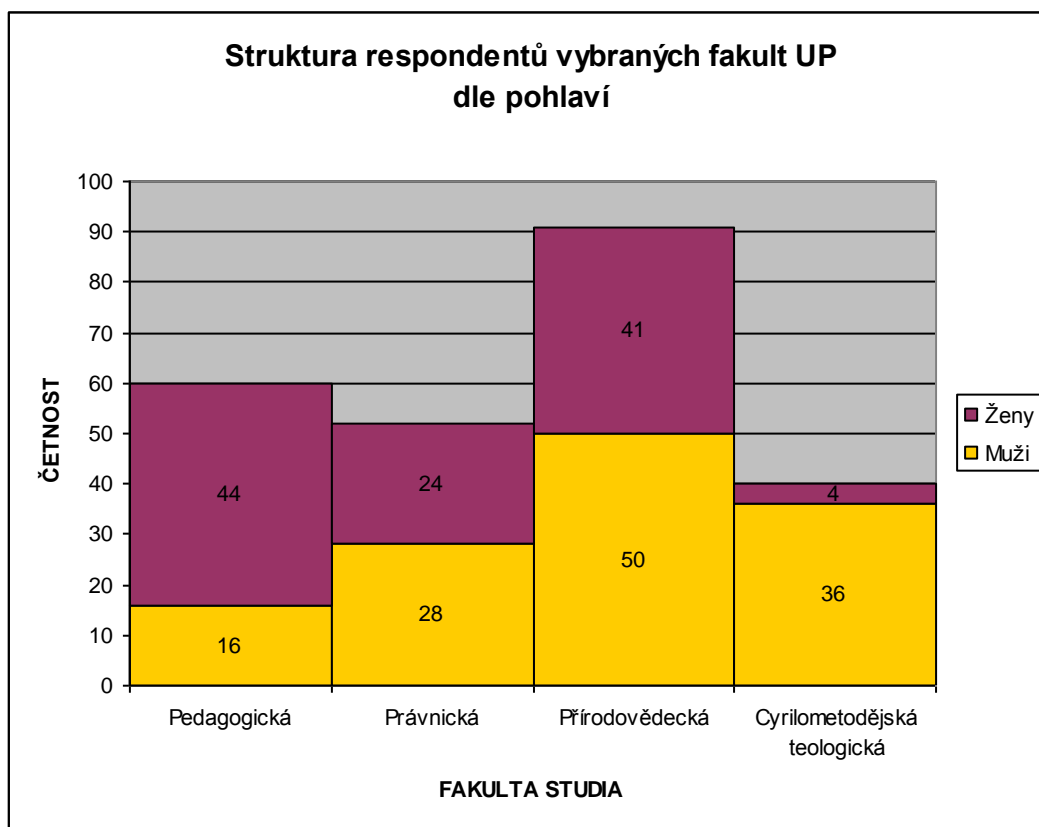
Celkové výsledky představené v předchozí kapitole naznačily poměrně jednoznačnou orientaci identity a percepce respondentů. Faktory, které mohly ovlivnit dotazované studenty v jejich odpovědích, jsou již částečně popsány tamtéž. V následujícím textu se pokusím podrobně popsat možné rozdíly ve vnímání dané problematiky z hlediska studentů jednotlivých zvolených fakult.

Z celkového počtu 8 olomouckých fakult byly vybrány 4 fakulty, které se staly zástupci celé univerzity. Zvolena byla Pedagogická, Právnická, Přírodovědecká a Cyrilometodějská teologická fakulta. Z celkového počtu 243 dotazovaných navštěvovalo 60 studentů Pedagogickou fakultu, 52 respondentů Právnickou fakultu, 91 dotazníků vyplnili oslovení studenti Přírodovědecké fakulty a zbylých 40 dotazovaných bylo posluchači Cyrilometodějské teologické fakulty. Viz obr. 16.

Obr. 16 Struktura respondentů dle fakulty studia

Celková struktura souboru byla poměrně rovnoměrně rozložena mezi respondenty obou pohlaví, ale existovaly výrazné rozdíly v zastoupení mužů a žen u jednotlivých fakult. Strukturu dotazovaných z hlediska pohlaví nejlépe zachycují obr. 17 a tab. 14.

Obr. 17 Struktura respondentů vybraných fakult UP dle pohlaví

Tab. 14 Struktura respondentů dle pohlaví

Fakulta studia:	Ženy	Muži	Celkový počet
Pedagogická	44	16	60
Právnická	24	28	52
Přírodovědecká	41	50	91
Cyrlometodějská teologická	4	36	40

Jednoznačná převaha mužského pokolení na Cyrilometodějské teologické fakultě je ovlivněna skutečnou strukturou této fakulty. Obory, které fakulta nabízí ke studiu, jsou obsazeny především právě muži, ženy navštěvují většinou pouze obory s parciálním

významem z hlediska celkové orientace fakulty. Také opačná struktura zastoupení pohlaví u dotazovaných studentů z Pedagogické fakulty odpovídá celkovému počtu mužů a žen studujících na zmíněné fakultě. Zbylé fakulty navštěvují obě pohlaví přibližně rovnoměrně, výběrový vzorek respondentů z tohoto hlediska souhlasí.

Nyní již přistoupím k samotným výsledkům z pohledu rozdílů mezi fakultami. Vzhledem ke skutečnosti, že počet respondentů z jednotlivých fakult byl značně rozdílný, jak ukazuje obr. 16, nebylo možné z důvodu zachování objektivity uvádět absolutní hodnoty jednotlivých výsledků. Proto se v následujících řádcích pokusím shrnout nejdůležitější závěry za pomoci relativních ukazatelů.

První otázka v dotazníku zjišťovala pořadí, v jakém dotazovaní vnímají jednotlivé hierarchické úrovně členění České republiky. Výsledné pořadí bylo vytvořeno z váženého aritmetického průměru hodnocení na stupnici 1-5. Čím nižší byla číselná hodnota, tím vyšší existovala sounáležitost dotazovaných s konkrétním možným územím. Z celkových výsledků bylo nejlépe patrné nejvyšší ztotožnění studentů se svými obcemi, dále pak s Českou republikou, historickými zeměmi a nejbližším okolím své obce v rámci okresů, obcí s rozšířenou působností apod. Naopak nejméně respondenti spojovali místo svého bydliště s územím krajů. Z hlediska jednotlivých fakult byly rozdíly nevýznamné. Studenti Pedagogické fakulty vytvořili pořadí identické s celkovými výsledky. Lišily se pouze hodnoty u jednotlivých hierarchických celků. Posluchači Právnické fakulty se na rozdíl od ostatních dotazovaných více ztotožňovali s okresy/obcemi s rozšířenou působností na úkor historických českých zemí. Ostatní hierarchické celky si zachovaly stejné pořadí, jako v případě celkových výsledků. Respondenti navštěvující Přírodovědeckou fakultu jako své bydliště nejčastěji vnímali obec, dále Českou republiku a historickou zemi, ve které žijí. Na rozdíl od ostatních studentů se častěji identifikovali s krajem, nejhůře hodnotili okresy/obce s rozšířenou působností. Nejvíce odlišné výsledky u této otázky měli studenti Cyrilometodějské teologické fakulty. Ti se ve shodné míře nejvíce ztotožňovali se svými obcemi i Českou republikou. Nejhůře hodnotili kraje a regiony na úrovni okresů. Rozdíly v odpovědích na tuto otázku mezi jednotlivými fakultami jsou uvedeny v tab. 15.

Tab. 15 Hodnocení místa bydliště respondentů - variabilita dle fakulty studia

Hodnocení: Bydlím v ...	Pedagogická fakulta Hodnocení	Právnická fakulta hodnocení	Přírodovědecká fakulta hodnocení	Teologická fakulta hodnocení	Celkové výsledky hodnocení
v České republice	2,80	2,46	2,51	2,60	2,58
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	3,10	3,42	3,18	2,93	3,17
v kraji	3,52	3,69	3,48	3,28	3,53
v okrese/ORP/nedaleko od ...	3,17	3,00	3,53	3,63	3,34
v dané obci	2,27	2,42	2,31	2,60	2,37

V dotazníku dále následovala otázka, zjišťující jak se studenti identifikují na regionální úrovni. Tedy jak by odpověděli na otázku jiného obyvatele České republiky odkud jsou. Celkové výsledky ukázaly, že nadpoloviční většina (53,50 % všech respondentů) by odpověděla, že žije ve své konkrétní obci, přibližně čtvrtina (23,46 % studentů), především z obcí s nižším počtem obyvatel uváděla jako odpověď „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“, své bydliště spojovalo s územím historických českých zemí 12,35 % dotazovaných a nejmenší počet studentů (10,70 %) se nejlépe identifikoval s krajem, ve kterém žije. Rozdíly mezi jednotlivými fakultami byly u této otázky pouze minimální. Respondenti ze všech fakult uváděli shodně na prvním místě sounáležitost s obcí svého bydliště, odlišovaly se pouze celkové počty respondentů z jednotlivých fakult. Podobně lze charakterizovat také ztotožnění se s Českou republikou, ta na všech fakultách byla hodnocena jako druhá nejvýznamnější odpověď. Ostatní možnosti, tedy varianta historických českých zemí a varianta jednotlivých krajů, byly již rozdílné. Stejně pořadí s celkovými výsledky bylo zaznamenáno na Pedagogické a Cyrilometodějské teologické fakultě. Studenti Právnické a Přírodovědecké fakulty naopak umístili na třetí místo kraje České republiky a poslední skončili historické české země. Relativní zastoupení odpovědí na jednotlivých fakultách ukazuje tab. 16.

Tab. 16 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele ČR: „Odkud jste?“ - variabilita dle fakulty studia

Jako odpověď na otázku obyvatele České republiky: „Odkud jste?“ uvedete:					
Možnosti: Bydlím v ...	Pedagogická fakulta (%)	Právnická fakulta (%)	Přírodovědecká fakulta (%)	Teologická fakulta (%)	Celkové výsledky (%)
V Čechách/na Moravě/ve Slezsku	13,33 %	9,62 %	10,99 %	17,50 %	12,34 %
V kraji	5,00 %	13,46 %	13,19 %	10,00 %	10,70 %
V okrese/ORP/nedaleko od ...	31,67 %	26,92 %	17,58 %	20,00 %	23,46 %
V dané obci	50,00 %	50,00 %	58,24 %	52,50 %	53,50 %

Odpovědi na třetí otázku byly z hlediska celkových výsledků zcela jednoznačné, rozdíly u studentů jednotlivých fakult ovšem existovaly. Zatímco jako odpověď na otázku obyvatele jiného státu „Odkud jste?“ celkově uvedlo 84,77 % dotazovaných „Bydlím v České republice“, na Přírodovědecké fakultě takto odpovědělo 93,41 % respondentů a na Pedagogické fakultě preferovalo tuto možnost dokonce 95,00 % studentů. Také na Právnické a Cyrilometodějské teologické fakultě převládala tato odpověď, ale celkový počet studentů, kteří vybrali tuto variantu byl výrazně nižší. Možnost „Bydlím v České republice“ zvolilo 69,23 % dotazovaných z Právnické fakulty a 70,00 % respondentů z Cyrilometodějské teologické fakulty. Tito studenti častěji preferovali i některou z dalších možných odpovědí. Výsledky znovu přehledně ukazuje tab. 17.

Tab. 17 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ – variabilita dle fakulty studia

Jako odpověď na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ uvedete:					
Možnosti: Bydlím v ...	Pedagogická fakulta (%)	Právnická fakulta (%)	Přírodovědecká fakulta (%)	Teologická fakulta (%)	Celkové výsledky (%)
V České republice	94,99 %	69,23 %	93,41 %	70,00 %	84,77 %
V Čechách/na Moravě/ve Slezsku	0,00 %	1,92 %	4,39 %	10,00 %	3,71 %
V kraji	1,67 %	3,85 %	0,00 %	0,00 %	1,23 %
V okrese/ORP/nedaleko od ...	1,67 %	11,54 %	1,10 %	2,50 %	3,71 %
V dané obci	1,67 %	13,46 %	1,10 %	17,50 %	6,58 %

Následně jsem se pokusil zjistit, zda respondenti znají historickou zemi, ve které žijí. Studenti měli za úkol vybrat z nabízených variant „Čechy“, „Morava“, „Slezsko“, případně se mohli uchýlit k možnosti „Nevím“. Dle odpovědí převládali studenti z Moravy, tuto možnost zvolilo 66,67 % dotazovaných. Následovaly již menší skupiny studentů z historického území Čech (21,40 %) a Slezska (11,52 %). Pouze jeden student nevěděl, ve které historické zemi se nachází jeho bydliště. Při přepočtu na relativní hodnoty tvořil 0,41% část z celkového souboru. Odpovědi samy o sobě tvořily zajímavý statistický údaj, ale hlavní důvod existence této otázky v dotazníku byl jiný. Údaje v odpovědích uvedené byly porovnávány se skutečnou obcí bydliště, kterou dotazovaní vypisovali u 12. otázky. Z tohoto pohledu určilo svou historickou zemi správně minimálně 97 % respondentů navštěvujících všechny fakulty, které byly v průzkumu zahrnuty. Nelze však se 100% jistotou konstatovat, že bydliště z hlediska umístění v rámci Čech/Moravy/Slezska dokázali správně určit naprosto všichni dotazovaní, kteří uvedli jako svou odpověď jednu z historických zemí. Některé obce

a města na pomezí Moravy a Slezska totiž částí svého území leží v jedné a částí i v druhé z historických zemí. Dle dotazníků všechny fakulty navštěvuje nadpoloviční většina studentů z území Moravy. Nejvyšší podíl (81,67 %) mají studenti z této historické země na Pedagogické fakultě. Nejmenší procentuální zastoupení (57,14 %) mají moravští studenti na Přírodovědecké fakultě. Tu navštěvuje ze zkoumaných fakult nejvíce respondentů (28,57 %) z Čech. Zastoupení dotazovaných studentů ze Slezska je na všech fakultách nejnižší. Úplné výsledky viz tab. 18.

Tab. 18 Odpovědi respondentů na otázku: „Ve které z historických zemí bydlíte?“ – variabilita dle fakulty studia

Ve které z historických zemí bydlíte?					
Historická země:	Pedagogická fakulta	Právnická fakulta	Přírodovědecká fakulta	Teologická fakulta	Celkové výsledky
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Čechy	10,00 %	21,15 %	28,57 %	22,50 %	21,40 %
Morava	81,67 %	67,31 %	57,14 %	65,00 %	66,67 %
Slezsko	6,67 %	11,54 %	14,29 %	12,50 %	11,52 %
Nevím	1,66 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,41 %

Za velice důležité jsem považoval také seznámit se s názorem studentů na historicky/etnograficky významné regiony. Těmto územím jsem proto věnoval pozornost v následujících 2 otázkách. První z nich zjišťovala, zda respondent žije na území některého z etnografických celků. Ti respondenti, kteří uvedli odpověď „Ano“ byli dále požádáni, aby takové území pojmenovali. Téměř polovina ze všech dotazovaných (48,97 %) uvedla tuto možnost a následně i určila historicky/etnograficky významný region svého bydliště. 12,35 % studentů si nebylo jistých, zda žijí v takovém regionu a uvedli tedy odpověď „Nevím“. Zbýlá část respondentů se domnívala, že nežije na území žádného z významných národopisných regionů. Nejvyšší podíl dotazovaných, kteří se považovali za obyvatele historického/etnografického regionu navštěvoval Pedagogickou fakultu. Tuto možnost odpovědi využilo 55,00 % respondentů. Studenti z této fakulty ve srovnání s ostatními zároveň nejčastěji uváděli

možnost „Nevím“, kterou využilo jako možnou odpověď 20,00 % respondentů. Zcela vyrovnaný počet studentů, žijících na území některého z etnografických regionů a studentů, kteří se domnívají, že žijí vně takových území, odpověděl na Přírodovědecké fakultě. Zde byl také zaznamenán nejnižší podíl těch dotazovaných, kteří si nebyli jisti, zda zařadit nebo nezařadit své bydliště do některého z národopisných celků. Podrobné výsledky uvádím v tab. 19 a tab. 20.

Tab. 19 Odpovědi respondentů na otázku bydliště v historicky/etnograficky významných regionech – variabilita dle fakulty studia

Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu?					
Možnosti odpovědí:	Pedagogická fakulta (%)	Právnická fakulta (%)	Přírodovědecká fakulta (%)	Teologická fakulta (%)	Celkové výsledky (%)
Ano	55,00 %	48,08 %	46,15 %	47,50 %	48,97 %
Ne	25,00 %	42,30 %	46,15 %	37,50 %	38,68 %
Nevím	20,00 %	9,62 %	7,70 %	15,00 %	12,35 %

Tab. 20 Nejčastější bydliště dotazovaných v historicky/etnograficky významných regionech – variabilita dle fakulty studia

Pořadí etnografických regionů:	Pedagogická fakulta	Právnická fakulta	Přírodovědecká fakulta	Teologická fakulta	Celkové výsledky
1.	Haná	Haná	Haná	Haná	Haná
2.	Slovácko	Valašsko	Těšínsko	Slovácko	Slovácko
3.	Valašsko	Slovácko, Slezsko, Těšínsko	Lašsko, Slovácko, Slezsko, Valašsko, Horácko	Valašsko	Valašsko

Také další otázka byla spojena s problematikou historických/etnografických regionů. Zjišťovala, zda respondenti jsou seznámeni s existencí těchto územních celků a zajímala se o skutečnost, které národopisné regiony studenti znají nejlépe. Výsledky naznačily, že 75,72 % všech dotázaných zná alespoň některé historicky nebo etnograficky významné regiony. Nejlepších výsledků dosáhli studenti Přírodovědecké fakulty, ti dokázali v 83,52 % případů uvést alespoň jeden takový region. Nadprůměrných výsledků ve srovnání s celkovým souborem dotazovaných dosáhli také posluchači Cyrilometodějské teologické fakulty, 80,00 % z nich bylo schopno vzpomenout si na některý z regionů. Znalost národopisných celků byla nejnižší na Pedagogické fakultě. Dotazovaní ze všech fakult jako příklad etnograficky významného regionu shodně nejčastěji uváděli Valašsko, s pouze minimální ztrátou následované regionem Slovácka. Dobré povědomí měli respondenti na všech zvolených fakultách také o Chodsku a Hané. Ostatní regiony již byly mezi studenty známy méně často. Viz tab. 21 a tab. 22.

Tab. 21 Odpovědi respondentů na znalost historických/etnografických regionů České republiky – variabilita dle fakulty studia

Znáte některé další historicky/etnograficky významné regiony v České republice?					
Možnosti odpovědí:	Pedagogická fakulta	Právnická fakulta	Přírodovědecká fakulta	Teologická fakulta	Celkové výsledky
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Ano	65,00 %	71,15 %	83,52 %	80,00 %	75,72 %
Ne	35,00 %	28,85 %	16,48 %	20,00 %	24,28 %

Tab. 22 Nejčastěji známé historicky/etnograficky významné regiony České republiky – variabilita dle fakulty studia

Pořadí etnografických regionů:	Pedagogická fakulta	Právnická fakulta	Přírodovědecká fakulta	Teologická fakulta	Celkové výsledky
1.	Valašsko	Valašsko	Valašsko	Valašsko	Valašsko
2.	Slovácko	Slovácko	Slovácko	Slovácko	Slovácko
3.	Chodsko	Haná, Chodsko	Chodsko	Haná	Chodsko

V sedmém bodu dotazníku jsem se ještě jednou vrátil k tématu percepce bydliště u respondentů. Zjišťoval jsem celkový názor na tuto problematiku. Otázka zněla, která z nabízených odpovědí nejlépe vystihuje postoj dotazovaných k místu jejich bydliště. Poskytnutými variantami možných odpovědí byly: stát, historická země, etnografický region a obec. Celkově se respondenti nejlépe ztotožňovali s poslední zmíněnou variantou, obec svého bydliště zvolilo 47,74 % odpovídajících. Tuto možnost volili nejčastěji respondenti všech 4 zkoumaných fakult. Jako druhou nejčastější variantu určovali studenti Českou republiku. Tu celkem zvolilo 25,92 % dotazovaných. Na druhém místě v počtu odpovědí se celé území státu umístilo na Cyrilometodějské teologické fakultě s 27,50% podílem z celkového počtu dotazovaných a také na Přírodovědecké (27,47 % odpovědí) a Právnické fakultě (26,92 % studentů zvolilo tuto variantu). Naopak na Pedagogické fakultě došlo k posunu této možnosti až na třetí místo. Studenti z této fakulty se častěji lépe ztotožňovali s územím historických českých zemí. Na všech testovaných fakultách Univerzity Palackého v Olomouci byl nejnižší podíl studentů, kteří vnímali jako své bydliště etnografický region. Kompletní seznam odpovědí je uveden v tab. 23.

Tab. 23 Odpovědi respondentů na otázku jejich postoje k bydlišti – variabilita dle fakulty studia

Uveďte, prosím, odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj k Vašemu bydlišti:					
Možnosti odpovědí:	Pedagogická fakulta (%)	Právnická fakulta (%)	Přírodovědecká fakulta (%)	Teologická fakulta (%)	Celkové výsledky (%)
Jsem Čech	21,67 %	26,92 %	27,47 %	27,50 %	25,92 %
Jsem Čech/Moravan/Slezan	28,33 %	13,46 %	14,29 %	20,00 %	18,52 %
Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů	5,00 %	5,77 %	5,49 %	20,00 %	7,82 %
Jsem obyvatelem daného města/obce	45,00 %	53,85 %	52,75 %	32,50 %	47,74 %

Na závěr této části výzkumu jsem se zaměřil na hrdost obyvatel na svou obec a okolí svého bydliště. Zajímá mě o důvody, které je k případné hrdosti vedou, logicky byla uvedena i odpověď, že dotazovaný není na svou obec hrdý. Pouze 3,29 % studentů ze všech fakult tuto možnost využilo, ostatní respondenti uváděli některé z důvodů, proč jsou na své místo bydliště pyšní. Dotazovaní mohli vybrat i více variant odpovědí, nejčastěji uváděným důvodem byla hrdost na přírodní podmínky a životní prostředí v jejich regionu. Tuto odpověď volilo 58,02 % všech studentů a byla nejčastější zvolenou variantou na všech fakultách. 40,74 % z celkového počtu dotazovaných uvedlo jako důvod, proč jsou na své bydliště hrdí architekturu a památky. Také tato odpověď byla na všech fakultách podobně frekventovaná a umístila se vždy na druhém místě. Celkové třetí místo získaly kulturní a sportovní aktivity v regionu, kromě Pedagogické fakulty, na které se tento důvod umístil o jeden hlas na čtvrtém místě, studenti všech ostatních fakult tuto variantu volili častěji, než hrdost na lidové zvyky a tradice. Pedagogická fakulta se odlišovala od ostatních fakult také nejvyšším podílem studentů, kteří na své místo bydliště hrdí nejsou. Zatímco na Cyrilometodějské teologické fakultě se nenašel ani jeden respondent, který by tuto možnost volil,

a na Právnické a Přírodovědecké fakultě se tato odpověď vyskytovala přibližně u 2 % dotazovaných, studenti Pedagogické fakulty takto odpověděli v 8,33 % případů. Jiné důvody vedoucí k hrdosti na bydliště uváděli respondenti všech fakult, nejčastěji se opakovala výhodná poloha jejich obce a slavní rodáci z regionu. Přehled výsledků této otázky viz tab. 24.

Tab. 24 Odpovědi respondentů na otázku: „V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý na:“
– variabilita dle fakulty studia

V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý/pyšný na:					
Možnosti odpovědí:	Pedagogická fakulta (%)	Právnická fakulta (%)	Přírodovědecká fakulta (%)	Teologická fakulta (%)	Celkové výsledky (%)
Kulturní a sportovní aktivity	31,67 %	26,92 %	39,56 %	30,00 %	33,33 %
Lidové zvyky a tradice	33,33 %	19,23 %	25,27 %	20,00 %	25,10 %
Architekturu, památky	38,33 %	34,62 %	43,96 %	45,00 %	40,74 %
Přírodní podmínky, životní prostředí	50,00 %	51,92 %	68,13 %	55,00 %	58,02 %
Jiné	6,67 %	7,69 %	7,69 %	2,50 %	6,58 %
Nejsem hrdý/pyšný na své bydliště ani na jeho okolí	8,33 %	1,92 %	2,20 %	0,00 %	3,29 %

V závěru kapitoly se pokusím shrnout nejdůležitější informace, které tato část textu přinesla. Celkový soubor dotazovaných se skládal z 243 studentů, kteří navštěvovali 4 vybrané fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Pro potřeby této části diplomové práce byl celkový vzorek respondentů rozdělen na skupiny podle fakult, na kterých jednotliví dotazovaní studují. Zjištěny byly pouze malé rozdíly mezi jednotlivými skupinami. Studenti Pedagogické, Právnické a Přírodovědecké fakulty shodně kladli nejvyšší význam obcím svého bydliště, respondenti z Cyrilometodějské

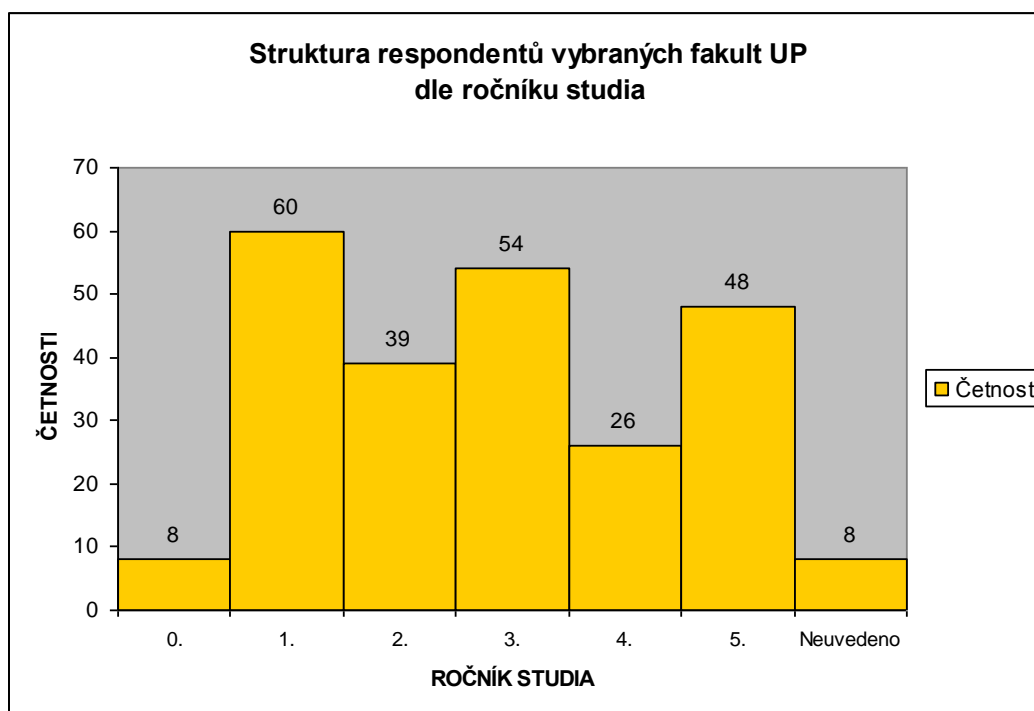
teologické fakulty uváděli také tuto odpověď, ale ve stejné míře preferovali i území České republiky. Jako odpověď na otázku bydliště, položenou obyvatelem České republiky nejvyšší počet respondentů všech fakult uvedl variantu „Bydlím v dané obci“. Na stejnou otázku, kterou by ovšem položil obyvatel jiného státu než je Česká republika, by výrazná většina dotazovaných na všech fakultách odpověděla „Bydlím v České republice“. Nejvyšší podíl studentů žijících na území Moravy studuje na Pedagogické fakultě, na zbylých fakultách ale mají posluchači z Moravy také nadpoloviční převahu. V některém z etnograficky významných regionů žije přibližně polovina dotazovaných, kteří rovnoměrně navštěvují všechny zvolené fakulty. Významné národopisné regiony, např. Valašsko a Slovácko, zná přibližně 75 % všech respondentů, nejvíce jich navštěvuje Přírodovědeckou a Cyrilometodějskou teologickou fakultu. Studenti na všech vybraných fakultách se nejčastěji identifikují jako obyvatelé své obce. Nejvíce hrdí jsou na přírodní podmínky v jejich regionu a na architekturu a památky v místě svého bydliště.

Do velké míry shodné odpovědi u všech skupin studentů mohou být ovlivněny společným místem studia a také obdobnou věkovou a vzdělanostní strukturou respondentů. Vyšší variabilita odpovědí by zřejmě nastala v případě zkoumání více rozdílných skupin obyvatelstva.

7. Regionální identita studentů Univerzity Palackého v Olomouci – variabilita dle ročníku studia

Podobně jako v předcházející kapitole se pokusím v této části textu popsat také vzniklé rozdíly zaznamenané u studentů různých ročníků studia.

Jak již bylo na jiném místě diplomové práce sděleno, dotazníkové šetření probíhalo na vybraných 4 fakultách Univerzity Palackého v Olomouci a celkem vyplnilo správně dotazník 243 studentů. Z tohoto počtu ale 8 studentů, kteří jiné části dotazníku vyplnili zcela korektně, nevedlo ročník studia, který navštěvuje. Nebylo tedy možné zahrnout tyto studenty do celkového souboru dotazovaných pro porovnávání variability odpovědí dle ročníků. Výzkumného šetření se zúčastnili také posluchači přípravného - „nultého“ ročníku Cyrilometodějské teologické fakulty. Celkem tito studenti vyplnili 8 dotazníků, ostatní ročníky byly zastoupeny výrazně vyšším počtem respondentů. Výsledky, které budou v této kapitole prezentovány, jsou znovu uváděny v relativních ukazatelích. „Nultý.“ ročník z důvodu nízkého počtu odpovídajících studentů do porovnávání také nebyl zahrnut. Dotazníky, pro potřeby této části práce, tedy vyplnilo 227 respondentů. Složení jednotlivých ročníků uvádím v obr. 18.

Obr. 18 Struktura respondentů vybraných fakult UP dle ročníku studia

Rozdíly v odpovědích nebyly ani při rozdělení studentů do skupin podle ročníků studia výrazné, přesto každé z položených otázek věnuji dostatek prostoru, aby bylo možné detailně se seznámit s odpověďmi na ně.

Úvodní otázka se zaměřovala na percepci jednotlivých hierarchicky uspořádaných celků na území našeho státu. Respondenti byli požádáni, aby seřadili tyto hierarchické územní jednotky v takovém pořadí, v jakém vnímají jejich postavení z hlediska svého bydliště. V celkovém pořadí dopadly nejlépe obce, ve kterých dotazovaní bydlí následovala Česká republika. Průměrně bylo hodnoceno území historických českých zemí. Nejméně se studenti ztotožňovali se svými kraji, v pořadí před nimi se umístily na čtvrtém místě regiony na úrovni okresů/obcí s rozšířenou působností. Studenti všech porovnávaných ročníků se shodovali na nejbližší vazbě ke své obci. Druhé místo obsadila Česká republika, kterou takto umístili dotazovaní všech ročníků, kromě studentů 4. ročníku. Ti více preferovali možnost odpovědi „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“ a také variantu „Bydlím v Čechách/na Moravě/ve Slezsku“. Ostatní pořadí již bylo komplikovanější. Historické české země obsazovaly třetí nebo čtvrté místo u všech ročníků, okresy umístění od druhého do posledního místa a kraje neskončily v hodnocení žádného z ročníků lépe než čtvrté. Přehledně seřazené hodnocení všech územních celků u všech ročníků uvádím jako obvykle v tab. 25.

Tab. 25 Hodnocení místa bydliště respondentů - variabilita dle ročníku studia

Hodnocení: Bydlím v ...	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
v České republice	2,87	2,59	2,33	3,04	2,51	2,58
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	3,02	3,08	3,43	2,85	3,22	3,17
v kraji	3,68	3,15	3,74	3,23	3,38	3,53
v okrese/ORP/nedaleko od ...	2,97	3,33	2,93	2,58	3,63	3,34
v dané obci	2,13	2,41	2,17	2,46	2,46	2,37

Druhá otázka v dotazníku již byla více konkrétní, předmětem jejího zkoumání byla skutečnost, jakou odpověď by uvedli dotazovaní na otázku obyvatele České republiky „Odkud jste?“. Studentům byly nabídnuty možnosti odpovědí, které byly použity již u předcházející otázky. Výjimkou byla pouze odpověď „Bydlím v České republice“. Ta byla s ohledem na předpoklad, že všichni dotazovaní studenti žijí v České republice, z možností vynechána. U celkového souboru dotazovaných s velkou převahou získala nejvyšší počet hlasů odpověď „Bydlím v dané obci“, kterou vybrala přibližně polovina všech respondentů. Nejčastější odpovědí byla tato možnost u všech sledovaných ročníků. Volilo ji 60 % respondentů 1. ročníků studia, 51,28 % studentů 2. ročníků, 48,15 % dotazovaných ze 3. ročníků, 38,46 % posluchačů ze 4. ročníků a 68,75 % dotázaných studentů z 5. ročníků. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“, ta se umístila na druhém místě u všech skupin studentů, s výjimkou dotazovaných z 2. ročníků, kteří častěji preferovali historické české země – Čechy, Moravu nebo Slezsko. Nejméně se celý soubor respondentů ztotožňoval právě s územím historických českých zemí a také krajů České republiky. Historické země umístili na poslední příčku respondenti z 1., 3. a 5. ročníků, studenti 2. a 4. ročníků preferovali nejméně území krajů. Výsledky viz tab. 26.

Tab. 26 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele ČR: „Odkud jste?“ - variabilita dle ročníku studia

Jako odpověď na otázku obyvatele České republiky: „Odkud jste?“ uvedete:						
Možnosti:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Bydlím v ...						
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	10,00 %	23,08 %	11,11 %	34,62 %	14,58 %	12,34 %
v kraji	10,00 %	7,69 %	12,96 %	15,38 %	14,58 %	10,70 %
v okrese/ORP/nedaleko od ...	20,00 %	17,95 %	27,78 %	11,54 %	2,09 %	23,46 %
v dané obci	60,00 %	51,28 %	48,15 %	38,46 %	68,75 %	53,50 %

Otázka „Odkud jste?“ byla použita v dotazníku ještě jednou, ale v jiném kontextu. Pokládal ji smyšlený obyvatel jiného státu a měla za cíl zaznamenat změnu,

kteřá se projeví u dotazovaných v pŕípadě uvědomění si místa svého bydliště v rámci celého světa. Nabídnuty byly možnosti odpovědi z pŕedchozí otázky a pŕibyła k nim znovu varianta „Bydlím v České republice“. Tato odpověď byla také nejvíce frekventovaná. Ztotožňovalo se s ní téměř 85 % všech oslovených studentů a jednoznačně zvítězila u všech sledovaných ročníků. Celkově druhou nejčastější variantou odpovědi byla, s velkou ztrátou, možnost „Bydlím v dané obci“, kterou zvolilo necelých 7 % studentů. Tuto odpověď častěji preferovali studenti nižších ročníků studia, konkrétně posluchači 1. a 2. ročníku. Ostatní možnosti odpovědi získaly již zanedbatelný počet hlasů. Ani jeden respondent z 1. ročníků nevybral variantu „Bydlím v kraji“, žádný student 2. ročníku nezvolil variantu „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“. Obě tyto varianty nedostaly žádný hlas od dotazovaných z 5. ročníků. Relativní zastoupení všech odpovědi studenty jednotlivých ročníků je zaznamenáno v tab. 27.

Tab. 27 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ – variabilita dle ročníku studia

Jako odpověď na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ uvedete:						
Možnosti:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Bydlím v ...						
v České republice	85,00 %	74,36 %	85,19 %	76,92 %	95,84 %	84,77 %
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	1,67 %	10,26 %	1,85 %	7,69 %	2,08 %	3,71 %
v kraji	0,00 %	2,56 %	1,85 %	3,85 %	0,00 %	1,23 %
v okrese/ORP/nedaleko od ...	5,00 %	0,00 %	7,41 %	7,69 %	0,00 %	3,71 %
v dané obci	8,33 %	12,82 %	3,70 %	3,85 %	2,08 %	6,58 %

Rozdíly ve vnímání své identity mohou být u každého jedince ovlivněny celou řadou faktorů. V případě našeho státu je jedním z nejdůležitějších hledisek také skutečnost, ze které historické české země dotazovaný pochází. Z tohoto důvodu jsem v dotazníku položil také v zásadě jednoduchou otázku, *ve které historické zemi bydlí*.

Nabídl jsem respondentům možnost výběru z variant „Čechy“, „Morava“, „Slezsko“, pro případ, že by některý ze studentů nevěděl, ve které historické zemi bydlí, jsem uvedl i odpověď „Nevím“. Tuto možnost využil ze všech dotazovaných pouze jediný student, ostatním respondentům nepůsobila odpověď na zmíněnou otázku zásadní problémy. Dle odpovědí v dotaznících jednoznačně převládali studenti z Moravy, kteří celkově tvořili 66,67 % ze všech dotazovaných. Druhou nejpočetněji zastoupenou skupinou byli respondenti z Čech. Ti měli 21,40% podíl na vyplnění dotazníků. Zbylou část tvořil zmíněný student, který nebyl schopen určit historickou zemi, ve které žije a dotazování z oblasti Slezska. Při seřazení studentů do skupin dle ročníků byly objeveny pouze malé rozdíly z hlediska historické země, ve které se nachází bydliště respondentů. Nejvyšší podíl studentů z území Moravy je v 5. ročnících, kde tito studenti tvoří 75,00 % všech dotázaných, naopak nejméně studentů z Moravy navštěvovalo 2. ročníky. Přesto moravští studenti i zde tvořili 58,97 % všech zastoupených. Respondenti ze Slezska jsou nejméně zastoupeni u všech sledovaných ročníků. Viz tab. 28.

Tab. 28 Odpovědi respondentů na otázku: „Ve které z historických zemí bydlíte?“ – variabilita dle ročníku studia

Ve které z historických zemí bydlíte?						
Historická země:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Čechy	18,33 %	25,64 %	24,07 %	19,23 %	18,75 %	21,40 %
Morava	70,00 %	58,97 %	62,97 %	65,39 %	75,00 %	66,67 %
Slezsko	11,67 %	12,83 %	12,96 %	15,38 %	6,25 %	11,52 %
Nevím	0,00 %	2,56 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,41 %

Předmětem zájmu se staly také některé další územní celky, které nejsou v povědomí obyvatel tak významně zakořeněné. Následující otázka v dotazníku se konkrétně zaměřila na historické/etnografické regiony nacházející se na území České republiky. Tyto oblasti, které se od ostatních odlišují vlastními tradicemi, kulturou, kroji, hudbou apod., však nepokrývají území celého státu, jak je tomu v případě, krajů, okresů nebo historických českých zemí. Na úvod této tematiky bylo proto nutné rozlišit studenty, obývající některé z těchto regionů od dotazovaných, kteří žijí vně tato území. Otázka

tedy zněla: „Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu?“. Studenti měli uvést jednu z variant jednoduchých odpovědí „Ano“, „Ne“ a „Nevím“. V případě první nabízené varianty jsem dále požadoval, aby respondent uvedl, ve kterém z významných národopisných celků žije. Celkové výsledky naznačily, že přibližně polovina všech dotazovaných studentů obývá některý významný etnografický region a pouze cca 12 % odpovídajících není schopno přesně určit, jestli jejich bydliště leží v některé národopisné oblasti, nebo mimo ni. Odpověď „Nevím“ nejčastěji uváděli studenti 1. ročníků, naopak pouze minimálně této možnosti využívali respondenti navštěvující 4. ročníky. Nejvyšší relativní zastoupení měli obyvatelé etnografických celků v 1. ročnících, které navštěvuje 51,67 % studentů s bydlištěm v některém národopisném regionu. Nejnižší podíl (41,03 %) studentů, kteří některou z těchto oblastí uvedli do dotazníku, je ve 2. ročnících studia. Kompletní struktura respondentů dle odpovědí a ročníků viz tab. 29 a tab. 30.

Tab. 29 Odpovědi respondentů na otázku bydliště v historicky/etnograficky významných regionech – variabilita dle ročníku studia

Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu?						
Možnosti odpovědí:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Ano	51,67 %	41,03 %	48,15 %	50,00 %	47,92 %	48,97 %
Ne	20,00 %	48,72 %	44,44 %	46,15 %	47,92 %	38,68 %
Nevím	28,33 %	10,25 %	7,41 %	3,85 %	4,16 %	12,35 %

Tab. 30 Nejčastější bydliště dotazovaných v historicky/etnograficky významných regionech – variabilita dle ročníku studia

Pořadí etnografických regionů:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
1.	Haná	Haná	Haná	Haná	Haná	Haná
2.	Slovácko	Slovácko	Valašsko	Lašsko	Valašsko	Slovácko
3.	Valašsko	Valašsko	Slovácko, Těšínsko	Slovácko, Slezsko	Slovácko	Valašsko

Šestá otázka v pořadí byla jistým doplňkem předcházející otázky. Zaměřovala se znovu na historické/etnografické celky na území České republiky a požadovala po respondentech, aby uvedly všechny, pro ně známé, regiony. V odpovědích na otázku „Znáte některé další historicky/etnograficky významné regiony v České republice?“ byla samozřejmě zastoupena také možnost „Ne“, pro ty ze studentů, kteří neznali žádnou významnou historickou nebo etnografickou oblast. Této varianty odpovědi využila přibližně čtvrtina všech odpovídajících. Nejčastěji uváděli některé etnografické oblasti studenti 5. ročníků, pouze 6,25 % z nich uvedlo, že žádné historicky/etnograficky významné regiony nezná. Nejnižší znalost národopisných regionů byla zaznamenána u dotazovaných z 1. a 4. ročníků studia. Ti odpověď „Ne“ uváděli v 36,67 % resp. 30,77 % případů. U všech zkoumaných ročníků studia byla nejnámější oblast Valašska, následovalo, s výjimkou respondentů ze 4. ročníků, Slovácko a dále Haná. Dotazovaní studenti 4. ročníku uváděli jako druhý nejčastější příklad takového regionu právě Hanou, třetí v pořadí se umístilo Lašsko. Nejčastěji zmiňovaným regionem z území Čech bylo Chodsko, to se umístilo u všech ročníků na čtvrtém místě. Relativní zastoupení odpovědí na šestou otázku u jednotlivých ročníků viz tab. 31 a tab. 32.

Tab. 31 Odpovědi respondentů na znalost historických/etnografických regionů České republiky – variabilita dle fakulty studia

Znáte některé další historicky/etnograficky významné regiony v České republice?						
Možnosti odpovědí:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Ano	63,33 %	82,05 %	75,93 %	69,23 %	93,75 %	75,72 %
Ne	36,67 %	17,95 %	24,07 %	30,77 %	6,25 %	24,28 %

Tab. 32 Nejčastěji známé historicky/etnograficky významné regiony České republiky – variabilita dle ročníku studia

Pořadí etnografických regionů:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
1.	Valašsko	Valašsko	Valašsko	Valašsko	Valašsko	Valašsko
2.	Slovácko	Slovácko	Slovácko	Haná	Slovácko	Slovácko
3.	Chodsko	Haná	Haná	Chodsko, Slovácko	Chodsko, Haná	Chodsko

V dotazníku jsem dále sledoval také skutečnost, který z nabízených hierarchických celků studenti vyberou, jako rozhodující pro formování jejich identity. Přibližně polovina všech dotazovaných se nejlépe ztotožňovala se svými obcemi. Tuto odpověď nejčastěji preferovali respondenti navštěvující všechny zkoumané ročníky. Druhou nejvíce využívanou odpovědí byla varianta „Jsem Čech (obyvatel České republiky)“, uvádělo ji 26,67 % posluchačů 1. ročníků, 28,21 % všech studentů, kteří navštěvují 2. ročníky, 29,63% dotazovaných ze 3. ročníků, 34,62 % respondentů, studujících na Univerzitě Palackého v Olomouci některý z oborů 4. rokem a 14,58 % studentů 5. ročníků, kteří ve stejné míře preferovali také odpověď „Jsem Čech/Moravan/Slezan“. Nejnižší podíl měla u všech sledovaných ročníků studia varianta „Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů“. Výsledky odpovědí jsou uvedeny v tab. 33.

Tab. 33 Odpovědi respondentů na otázku jejich postoje k bydlišti – variabilita dle ročníku studia

Uveďte, prosím, odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj k Vašemu bydlišti:						
Možnosti odpovědí:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Jsem Čech	26,67 %	28,21 %	29,63 %	34,62 %	14,58 %	25,92 %
Jsem Čech/Moravan/Slezan	25,00 %	20,51 %	12,96 %	15,38 %	14,58 %	18,52 %
Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů	8,33 %	12,82 %	5,56 %	11,54 %	2,09 %	7,82 %
Jsem obyvatelem daného města/obce	40,00 %	38,46 %	51,85 %	38,46 %	68,75 %	47,74 %

Hrdost na své území je jedním ze základních předpokladů pro vznik územní identity. Z tohoto důvodu jsem v dotazníku sledoval také skutečnost, zda jsou studenti na svůj region pyšní/hrdí a jaké důvody případnou hrdost nejčastěji způsobují. Respondenti mohli z nabídky odpovědí vybrat jednu, nebo více možností. Na výběr měli: kulturní a sportovní aktivity, lidové zvyky a tradice, architekturu a památky, přírodní podmínky a životní prostředí, a pro případ, že by někteří studenti nebyli s nabídkou odpovědí plně uspokojeni, ale přesto by byli na svou obec a nejbližší region hrdí, mohli uvést i jiný důvod odpovědi. Zastoupena byla také možnost, že dotazovaný není na obec a okolí svého bydliště hrdý. Studenti tuto odpověď uváděli zcela výjimečně, přibližně ve 3 % případů. Převažující část všech odpovídajících na své bydliště, dle odpovědí v dotazníku, je hrdá. Nejčastěji uváděli studenti dobré přírodní podmínky, dále architekturu a památky v regionu, naopak poměrně málo využívali odpověď, ve které mohli uvést jiné, vlastní, důvody, které v nich hrdost probouzejí. Studenti navštěvující všechny zkoumané ročníky shodně nejčastěji preferovali přírodní podmínky a životní prostředí v jejich regionu, pomyslné druhé místo získaly u respondentů 2., 3. a 5. ročníku památky a architektura. Studenti 1. a 4. ročníků častěji

upřednostňovali před zmíněnou odpovědí variantu kultury a sportu. Nutno ovšem podotknout, že celkové pořadí odpovědí u jednotlivých ročníků bylo s výjimkou prvního místa velmi vyrovnané. Podrobné výsledky uvádím v tab. 34.

Tab. 34 Odpovědi respondentů na otázku: „V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý na:“
– variabilita dle ročníku studia

V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý/pyšný na:						
Možnosti odpovědí:	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkové výsledky
Kulturní a sportovní aktivity	38,33 %	30,76 %	25,93 %	38,46 %	45,83 %	33,33 %
Lidové zvyky a tradice	31,67 %	20,51 %	22,22 %	30,77 %	29,17 %	25,10 %
Architektura, památky	33,33 %	46,15 %	29,63 %	34,62 %	75,00 %	40,74 %
Přírodní podmínky, životní prostředí	56,67 %	56,41 %	61,11 %	65,38 %	79,17 %	58,02 %
Jiné	1,67 %	7,69 %	12,96 %	11,53 %	4,17 %	6,58 %
Nejsem hrdý/pyšný na své bydliště ani na jeho okolí	3,33 %	2,56 %	3,70 %	0,00 %	6,25 %	3,29 %

Na závěr kapitoly znovu shrnuji nejdůležitější zjištěná fakta. Studenti všech zkoumaných ročníků odpovídali na otázky v dotazníku do značné míry velmi podobně, není možné označit některý z ročníků za zcela odlišný od ostatních. Posluchači ze všech ročníků nejčastěji cítili nejsilnější vazby ke své obci a dále k České republice. Tu uvedli na druhém místě dotazování z 1., 2., 3. a 5. ročníků. Naopak nejnižší míra ztotožnění existovala u popisovaných skupin studentů s územím krajů, které se umístily vždy na posledním nebo předposledním místě tabulky. Nejčastější odpovědí na otázku „Odkud jste?“, položenou obyvatelům České republiky, byla varianta „Bydlím v dané

obci“, kterou vybrala přibližně polovina studentů všech zkoumaných ročníků. Nejméně často respondenti 1., 3. a 5. ročníku využívali možnost odpovědi „Bydlím v Čechách/na Moravě/ve Slezsku“ a dotazovaní z 2. a 4. ročníků nejméně preferovali možnost „Bydlím v kraji“. Stejná otázka, tedy „Odkud jste?“, kterou ale položil tazatel z území mimo Českou republiku, byla obsahem následujícího bodu dotazníku. Jednoznačná převaha odpovědi „Bydlím v České republice“ byla zaznamenána u všech sledovaných ročníků. Ostatní varianty byly využívány spíše výjimečně. Následující otázka byla zaměřena na historické české země, dotazovaní měli určit, ve které historické zemi se nachází jejich bydliště. Ve všech ročnících tvořili nadpoloviční většinu respondenti z území Moravy, následovala skupina studentů z Čech, nejméně zastoupení byli vždy dotazovaní ze Slezska. Pouze jediný student z celého souboru dotazovaných neznal odpověď na otázku, ve které historické zemi bydlí. Ten navštěvoval 2. ročník studia. V některém z významných historických nebo etnografických regionů žije dle odpovědi v dotaznících téměř polovina všech dotazovaných, největší zastoupení mají tito studenti v 1. ročnících. Ve zmíněném ročníku je také nejvyšší podíl těch dotazovaných, kteří uváděli jako odpověď na otázku „Nachází se Vaše bydliště v některém etnografickém regionu?“ variantu „Nevím“. Významné historické nebo etnografické celky na našem území znalo přibližně 76 % všech studentů, nejlepší znalosti se projevily u respondentů z 5. ročníků, nejnižší povědomí o těchto celcích měli posluchači 1. a 4. ročníků. Nejznámějšími národopisnými regiony byly pro všechny sledované ročníky, s výjimkou 4. ročníku, Valašsko, Slovácko, Haná, z území Čech byla nejčastěji uváděna oblast Chodska. Dotazovaní ze 4. ročníků znali nejlépe Valašsko, následovalo Lašsko a Haná. Dotazník se zabýval také celkovým postojem k místu bydliště jednotlivých studentů. Respondenti ze všech ročníků nejčastěji volili možnost „Jsem obyvatelem daného města/obce“, druhou nejfrekventovanější variantou u všech ročníků byla odpověď „Jsem Čech“. Pouze minimální počet studentů ve všech sledovaných ročnících není na svou obec nebo region hrdý. Hlavním důvodem, proč jsou studenti pyšní na své bydliště, jsou především přírodní podmínky a dobré životní prostředí.

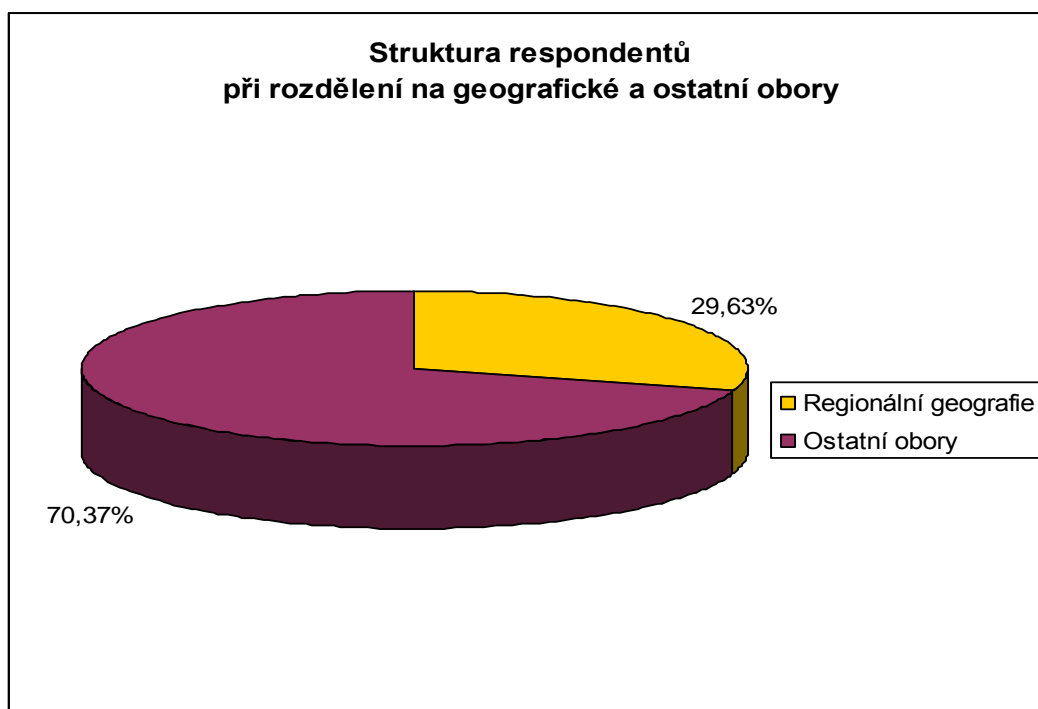
8. Rozdíly v preferencích regionální identity u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Důležitou součástí výzkumného úkolu bylo, kromě samotného představení celkových výsledků a popisu rozdílů, které se vyskytly u studentů různých fakult a různých ročníků, také srovnání výsledků studentů geografických oborů a posluchačů, kteří se věnují ostatním oborům.

Jako výběrový vzorek respondentů byli zvoleni za geografické obory studenti Regionální geografie z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a výsledky jejich odpovědí byly srovnávány s odpověďmi studentů dalších, negeografických oborů. Ty zastupovali ze stejné fakulty dotazovaní studenti oboru Ochrana a tvorba životního prostředí, z Pedagogické fakulty byli požádáni o vyplnění dotazníků studenti oborů Učitelství českého jazyka a Učitelství anglického jazyka, Právnickou fakultu reprezentoval pouze obor Právo a z poslední vybrané fakulty Cyrilometodějské teologické jsem získal dotazníky od studentů oborů Katolická teologie, Biblická teologie a Humanitní studia.

Při vyhodnocování výsledků bylo možné zvolit 2 odlišné přístupy. První spočíval v seskupení všech negeografických oborů v jeden soubor, který byl poté srovnáván s výsledky studentů navštěvujících obor Regionální geografie. Pro tento přístup jsem se ve své práci rozhodl. Druhý přístup by zanechal jednotlivé obory jako samostatné celky, které by poté mohly být porovnávány vzájemně. Podobné srovnání již ovšem přináší kapitola 6. Regionální identita studentů Univerzity Palackého v Olomouci – variabilita dle fakulty studia.

Celkový soubor 243 dotazníků byl tedy na základě prvního zmíněného přístupu rozdělen na 2 části. První část tvořili respondenti studující obor Regionální geografie, kteří zastupovali i ostatní geografické obory, druhá část dotazovaných reprezentovala studenty ostatních oborů. Celkově studenti s geografickým zaměřením vyplnili 72 dotazníků, dotazovaných z ostatních oborů bylo 171. Viz obr. 18.

Obr. 18 Struktura respondentů při rozdělení na geografické a ostatní obory

Také v tomto případě tedy porovnávané soubory nebyly stejně početně zastoupené, z tohoto důvodu budou porovnávány znovu pouze relativní hodnoty.

Nejprve studenti seřazovali tvrzení o různých hierarchických celcích v takovém pořadí, v jakém je vnímají jako místo svého bydliště. Zastoupeno bylo území našeho státu, historické české země, kraje České republiky, regiony na úrovni okresů nebo jednotek obcí s rozšířenou působností a samotné obce, ve kterých respondenti bydlí. Dotazovaní studenti oboru Regionální geografie určili pořadí, ve kterém se na prvním místě v jejich hodnocení umístila obec bydliště, následovala Česká republika a třetí nejlepší výsledek patřil historickým zemím – Čechám, Moravě a Slezsku. Identické pořadí na prvních 3 místech vytvořili také respondenti z ostatních oborů, negeograficky zaměřených. Rozdíly existují pouze v celkových hodnotách více či méně preferovaných tvrzení u jednotlivých skupin studentů. Odlišné pořadí ovšem vyšlo u nejméně preferovaných odpovědí. Zatímco studenti hodnotili přibližně stejnými známkami v rozmezí od 1 do 5 území krajů, regiony na úrovni okresů/ORP byly hodnoceny zásadně jinak. Toto rozdílné vnímání okresů rozhodlo o celkovém umístění krajů na čtvrtém místě u studentů Regionální geografie a na posledním místě u respondentů z ostatních studijních oborů. Důvody tohoto drobného rozdílu mezi studenty geografie a jiných oborů nejsou, dle mého názoru, způsobeny odlišnou úrovní orientace v této

problematicke, hodnocení bylo ovlivněno především místem bydliště z hlediska polohy i velikosti obce respondentů. Výsledky této části dotazníkového šetření uvádím v tab. 35.

Tab. 35 Hodnocení místa bydliště respondentů – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Hodnocení: Bydlím v ...	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
V České republice	2,36	2,68	2,58
V Čechách/na Moravě/ve Slezsku	3,26	3,15	3,17
V kraji	3,50	3,51	3,53
V okrese/ORP/nedaleko od ...	3,67	3,23	3,34
V dané obci	2,21	2,44	2,37

Dále jsem se respondentů dotazoval, jak by odpověděli na otázku „Odkud jsou?“, kterou by položil obyvatel žijící také na území České republiky. Skutečnost, že dotazovaný žije na území našeho státu byla předpokládána, tato možnost byla z odpovědí záměrně vynechána. Ostatní varianty, historická země, kraj, okres a obec, zůstaly zachovány. Respondenti studující obor Regionální geografie jednoznačně nejčastěji volili odpověď „Bydlím v dané obci“, kterou uvedlo do dotazníku 62,50 % studentů tohoto oboru. U posluchačů jiných oborů také zvítězila tato varianta odpovědi, upřednostnilo ji však pouze 49,71 % dotazovaných. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“, tu uvedlo 26,32 % všech studentů navštěvujících jiné obory než geografické a 16,67 % dotazovaných z oboru Regionální geografie. Tuto variantu volili především obyvatelé menších obcí. Nejvýraznějším rozdílem mezi studenty geografie a ostatními dotazovanými byl postoj k historickým českým zemím resp. krajům bydliště. Začlenění bydliště do území kraje upřednostňovali před historickými zeměmi studenti Regionální geografie, v opačném pořadí preferovali odpovědi na tyto hierarchicky rozdílné celky studenti ostatních oborů. Rozhodujícím důvodem vzniku těchto odlišností však není obor studia, ale je jím

skutečná poloha bydliště dotazovaných. Studenti z Moravy a Slezska, kteří ve vyšší míře navštěvují jiné než geografické obory, se častěji identifikují se svou historickou zemí, studenti z Čech se svým krajem. Kompletní odpovědi respondentů viz tab. 36.

Tab. 36 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele ČR: „Odkud jste?“ - rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Jako odpověď na otázku obyvatele České republiky: „Odkud jste?“ uvedete:			
Možnosti:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Bydlím v ...			
V Čechách/na Moravě/ve Slezsku	8,33 %	14,04 %	12,34 %
V kraji	12,50 %	9,93 %	10,70 %
V okrese/ORP/nedaleko od ...	16,67 %	26,32 %	23,46 %
V dané obci	62,50 %	49,71 %	53,50 %

„Odkud jste?“ jsem se studentů zeptal ještě jednou, v následující otázce, kterou by na rozdíl od otázky předchozí nepokládal obyvatele České republiky, ale tazatel ze zahraničí. Pomocí této drobné úpravy dotazu na místo bydliště jsem chtěl zjistit v jakém kontextu s ostatními zeměmi vnímají respondenti místo, kde bydlí. Odpovědi zůstaly zachovány, přibyla pouze možnost „Bydlím v České republice“. Celkové výsledky byly zcela jednoznačné, zmíněnou odpověď volila převážná většina všech dotazovaných. Tuto variantu vybralo 81,29 % studentů, kteří navštěvují jiný než geografický obor a dotazovaní studenti oboru Regionální geografie odpovídali stejnou možností v 93,06 % případů. S velkou ztrátou druhá skončila u respondentů negeografických oborů odpověď „Bydlím v dané obci“, kterou vybralo 8,77 % dotazovaných. Tato relativně málo početně zastoupená skupina studentů měla společné místo svého bydliště v největších a středně velkých městech České republiky, naopak dotazovaní žijící v menších obcích volili variantu „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“, kterou uvedlo 4,68 % respondentů. Obě zmíněné odpovědi vybral vždy pouze jeden student oboru Regionální geografie. Na druhém místě u dotazovaných studentů navštěvujících geografický obor byla možnost „Bydlím v Čechách/na Moravě/

ve Slezsku“, kterou ale volilo pouze 4,16 % respondentů. Ostatní odpovědi byly mezi studenty zastoupeny již zcela výjimečně. Souborné výsledky odpovědí jsou uvedeny v tab. 37.

Tab. 37 Odpovědi respondentů na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Jako odpověď na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ uvedete:			
Možnosti:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Bydlím v ...			
v České republice	93,06 %	81,29 %	84,77 %
v Čechách/na Moravě/ve Slezsku	4,16 %	3,51 %	3,71 %
v kraji	0,00 %	1,75 %	1,23 %
v okrese/ORP/nedaleko od ...	1,39 %	4,68 %	3,71 %
v dané obci	1,39 %	8,77 %	6,58 %

V další otázce, která byla uvedena v dotazníku, jsem se snažil zjistit, jaké existuje povědomí o historických českých zemích mezi studenty. Otázka se zaměřila na konkrétní informaci, v jaké z historických zemí respondenti žijí. V možnostech byly uvedeny všechny 3 historické územní celky na našem území, dotazovaní, kteří si nebyli jisti svou variantou odpovědi mohli zvolit možnost „Nevím“. K této variantě se uchýlil pouze jeden student. Lze tedy konstatovat, že studenti všech zkoumaných oborů Univerzity Palackého v Olomouci vnímají historické země stále jako důležitý identifikační prvek a to i přesto, že v současném hierarchickém členění České republiky nejsou tyto celky zohledněny. Dle odpovědí v dotaznících byl zkoumaný soubor studentů tvořen především respondenty z území Moravy. Ti měli 59,72% zastoupení u oboru Regionální geografie a ostatní dotazované obory navštěvovalo, dle vyplněných odpovědí v dotazníku, dokonce 69,59 % moravských studentů. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili respondenti z historického území Čech. Nejnižší zastoupení u všech zkoumaných oborů měli studenti z nejmenší historické české země, ze Slezska. Jejich podíl na celkovém zkoumaném souboru byl u oboru Regionální geografie i ostatních

oborů přibližně 11 %. Strukturu respondentů z pohledu bydliště v jednotlivých historických českých zemích uvádím v tab.38.

Tab. 38 Odpovědi respondentů na otázku: „Ve které z historických zemí bydlíte?“ – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Ve které z historických zemí bydlíte?			
Historická země:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Čechy	29,17 %	18,13 %	21,40 %
Morava	59,72 %	69,59 %	66,67 %
Slezsko	11,11 %	11,70 %	11,52 %
Nevím	0,00 %	0,58 %	0,41 %

Podobnou formou jsem se pokusil nalézt také odpověď na otázku vnímání historicky/etnograficky významných regionů. Položil jsem dotazovaným studentům otázku zda se domnívají, že žijí na území některého z významných historických celků a jak se konkrétní národopisný region nazývá. Studenti oboru Regionální geografie uváděli v 41,67 % případů, že žijí v oblastech historicky nebo etnograficky významných, 50,00 % respondentů navštěvujících tento obor se považovalo za obyvatele území, která nejsou etnograficky významná. Zbývající počet dotazovaných nebyl přesně seznámen s problematikou historicky/etnograficky významných regionů a uvedl odpověď „Nevím“. U ostatních oborů byl výsledný soubor dotazovaných tvořen nadpoloviční většinou studentů (52,05 %), kteří bydlí v některém z historicky/etnograficky významných regionů, 14,04 % volilo odpověď „Nevím“. Nejčastěji se na vyplňování dotazníků podíleli obyvatelé z Hané, Slovácka a Valašska, ostatní národopisné celky zastupoval již nižší počet studentů. Výsledky této části výzkumu uvádím v tab. 39 a tab. 40.

Tab. 39 Odpovědi respondentů na otázku bydliště v historicky/etnograficky významných regionech – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu?			
Možnosti odpovědí:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Ano	41,67 %	52,05 %	48,97 %
Ne	50,00 %	33,91 %	38,68 %
Nevím	8,33 %	14,04 %	12,35 %

Tab. 40 Nejčastější bydliště dotazovaných v historicky/etnograficky významných regionech – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Pořadí etnografických regionů:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
1.	Haná	Haná	Haná
2.	Horácko	Slovácko	Slovácko
3.	Těšínsko	Valašsko	Valašsko

Také následující otázka se věnovala historicky/etnograficky významným regionům. V předchozí otázce jsem zjišťoval, zda studenti žijí v některém z těchto regionů, nyní jsem se zaměřil na skutečnost, zda respondenti znají tyto regiony, a které národopisné celky jsou nejvíce zachyceny v jejich povědomí. Studenti geografických oborů byli s existencí historických a etnografických regionů velmi dobře seznámeni, některé významné celky znalo 88,89 % z nich. Zbývající část dotazovaných uvedla, že historické/etnografické regiony nezná. Respondenti zabývající se studiem jiných disciplín si dokázali vzpomenout alespoň na jedno historicky nebo etnograficky významné území nacházející se v České republice v 70,18 % případů. 29,82 % studentů ze zkoumaných oborů tyto celky neznalo. Nejznámějším regionem mezi dotazovanými studenty všech oborů bylo Valašsko. To zmínilo jako příklad etnografického regionu 52,50 % studentů negeografických oborů, kteří uvedli, že znají některé tyto regiony. Oblast Valašska znalo také 76,69 % respondentů z oboru Regionální geografie,

kteří uvedli alespoň jeden region. Na druhém místě se u obou zkoumaných souborů dotazovaných umístilo Slovácko, velmi dobře známými regiony byly také Haná a Chodsko. S větší ztrátou skončilo na pátém místě Lašsko. Ostatní národopisné celky byly již mezi studenty méně známé a uváděl je spíše parciální podíl respondentů. Výsledky této otázky znovu přehledně zachycuje tab. 41 a tab. 42.

Tab. 41 Odpovědi respondentů na znalost historických/etnografických regionů České republiky – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Znáte některé další historicky/etnograficky významné regiony v České republice?			
Možnosti odpovědí:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Ano	88,89 %	70,18 %	75,72 %
Ne	11,11 %	29,82 %	24,28 %

Tab. 42 Nejčastěji známé historicky/etnograficky významné regiony České republiky – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Pořadí etnografických regionů:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
1.	Valašsko	Valašsko	Valašsko
2.	Slovácko	Slovácko	Slovácko
3.	Chodsko	Haná	Chodsko

Potřebnou součástí výzkumu bylo také hledisko celkového postoje k problematice regionální identity a identifikace jednotlivců do hierarchických celků. V dotazníku tomuto tématu byla věnována sedmá otázka. Respondenti vyplňující dotazník měli za úkol vybrat variantu, se kterou se nejlépe ztotožňují. Znovu byly zastoupeny Česká republika, historické české země, etnografické regiony a konkrétní obce bydliště. Studenti Regionální geografie i ostatní posluchači jiných oborů se nejčastěji identifikovali jako obyvatelé dané obce. Tuto variantu odpovědi vybralo 56,94 % geografů a 43,86 % respondentů negeografických oborů. Poměrně značně zastoupená byla také skupina těch dotazovaných, kteří se nejvíce dokázali ztotožnit s územím

České republiky. Obyvateli České republiky se cítilo 27,78 % studentů Regionální geografie a 25,15 % respondentů studujících jiné obory. Již méně početná skupina studentů se identifikovala s územím historických zemí. Jednalo se především o studenty z Moravy a Slezska, kteří navštěvovali negeografické obory na některé z fakult Univerzity Palackého v Olomouci. Ti odpověď „Jsem Čech/Moravan/Slezan“ uvedli ve 21,05 % případů. Stejná odpověď se vyskytla pouze u 12,50 % respondentů oboru Regionální geografie. Nejméně se dotazovaní ztotožňovali s územím historicky/etnograficky významných regionů. Tento výsledek je ale do značné míry ovlivněn nižším celkovým počtem studentů, žijících v daných oblastech. Kompletní výsledky odpovědí jsou uvedeny v tab. 43.

Tab. 43 Odpovědi respondentů na otázku jejich postoje k bydlišti – rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

Uveďte, prosím, odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj k Vašemu bydlišti:			
Možnosti odpovědí:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Jsem Čech	27,78 %	25,15 %	25,92 %
Jsem Čech/Moravan/Slezan	12,50 %	21,05 %	18,52 %
Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů	2,78 %	9,94 %	7,82 %
Jsem obyvatelem daného města/obce	56,94 %	43,86 %	47,74 %

Výše uvedené odpovědi na různé otázky zabývající se tematikou identity jedince v prostoru byly zcela jistě ovlivněny celou řadou faktorů a důvodů. Jedním z nich mohla být také potenciální hrdost respondentů na svůj region a svou obec. Z tohoto důvodu jsem se v poslední otázce této části dotazníku pokusil zjistit jaká část respondentů je na svou obec a okolí obce pyšná a jaké faktory hrdost ovlivňují. Výsledky jednoznačně ukázaly, že pouze minimální podíl respondentů není hrdých na své území, drtivá většina naopak dokázala najít alespoň jeden důvod, kvůli kterému mohou na svůj region být pyšní. Výsledky regionálních geografů i ostatních studentů byly do značné míry identické. Pouze 3,51 % dotazovaných z ostatních oborů Univerzity Palackého

v Olomouci není hrdých na svůj region, studenti Regionální geografie takto odpověděli jen v 2,78 % případů. V případě, že dotazovaný student byl hrdý na svou obec, mohl uvést jeden nebo více důvodů. Nejčastěji respondenti obou porovnávaných souborů byli pyšní na přírodní podmínky a životní prostředí v regionu, tuto odpověď uvedlo 54,39 % dotazovaných studentů jiných, než geografických oborů, respondenti z oboru Regionální geografie uváděli shodný důvod v 66,67 % případů. Druhou nejčastější odpovědí byla u geografů i dalších zkoumaných oborů hrdost na architekturu a památky. Jako odpověď tyto možnosti uvedlo 43,06 % studentů oboru Regionální geografie a 39,77 % dotazovaných z jiných oborů. Obě skupiny studentů poté podobně intenzivně pociťovaly také hrdost na kulturní a sportovní aktivity, následovaly i lidové zvyky a tradice. Jiné důvody se vyskytovaly výjimečně, studenti geografie uváděli především polohu bydliště v rámci České republiky, ostatní dotazovaní byli pyšní např. na slavné rodáky, nářečí nebo možnosti studia. Viz tab. 44.

Tab. 44 Odpovědi respondentů na otázku: „V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý na:“
– rozdíly u studentů geografie a studentů negeografických oborů

V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý/pyšný na:			
Možnosti odpovědí:	Regionální geografie	Ostatní obory	Celkové výsledky
Kulturní a sportovní aktivity	38,89 %	30,99 %	33,33 %
Lidové zvyky a tradice	20,83 %	26,90 %	25,10 %
Architektura, památky	43,06 %	39,77 %	40,74 %
Přírodní podmínky, životní prostředí	66,67 %	54,39 %	58,02 %
Jiné	4,17 %	7,60 %	6,58 %
Nejsem hrdý/pyšný na své bydliště ani na jeho okolí	2,78 %	3,51 %	3,29 %

Z celkového srovnání výsledků je patrné, že mezi studenty, kteří navštěvují obor Regionální geografie a posluchači ostatních oborů neexistují významné rozdíly. Dotazovaní ze všech oborů se nejčastěji identifikují jako obyvatelé své obce, pozitivně

vnímají také fakt, že jsou obyvateli České republiky. Poměrně dobře se dokáží ztotožnit také s historickými českými zeměmi. Naopak nejmenší vazby vznikají u obyvatel s územím krajů a okresů. Jako odpověď na otázku „Odkud jste?“, kterou by položil obyvatel České republiky uváděli respondenti z řad oboru Regionální geografie i ostatních oborů shodně nejčastěji „Bydlím v dané obci“, druhou nejčastější odpovědí u všech oborů byla varianta „Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od ...“. Posluchači Regionální geografie ve srovnání s ostatními studenty častěji upřednostňovali v odpovědích na tuto otázku kraje, před historickými českými zeměmi, zbývající respondenti odpovídali v obráceném pořadí. Téměř identické odpovědi bylo možno zaznamenat na stejnou otázku, tedy „Odkud jste?“, kterou ovšem pokládal, pro potřeby výzkumu smyšlený, obyvatel jiného státu. Výrazná většina respondentů by v takovém případě volila možnost „Bydlím v České republice“, rozdíly mezi zkoumanými obory byly pouze minimální. Dále jsem zjišťoval jaké povědomí mají studenti o existenci historických zemí na našem území a zda dokáží správně určit, ve které z těchto zemí bydlí. Rozdíly mezi geografy a ostatními dotazovanými byly i zde minimální, o existenci historických českých zemí jsou informováni téměř všichni respondenti, správné určení té konkrétní historické země také nečinilo závažné problémy u drtivé většiny studentů. Z hlediska struktury dle bydliště dotazovaných v historických českých zemích převládali respondenti z území Moravy, nejnižší podíl na vyplněných dotaznících měli studenti ze Slezska. Nižší informovanost studentů byla zjištěna v následujících otázkách, které se zabývaly historicky/etnograficky významnými regiony. Přesto i zde lze konstatovat, že převážná část respondentů, pouze s minimálními rozdíly mezi obory, zná tyto národopisné celky a polovina respondentů všech oborů na území některého významného historického nebo etnografického regionu žije. Dále byli dotazovaní požádáni o celkový názor na jejich identitu. Znovu nebyly zaznamenány výrazné odlišnosti mezi geografickými a negeografickými obory studia, přibližně polovina respondentů se nejlépe ztotožňuje s územím svých obcí a čtvrtina dotazovaných chápe jako nejvýznamnější identifikační hledisko území České republiky. Na svou obec bydliště nebo její blízké okolí je hrdých cca 97 % respondentů studujících některý z ostatních oborů i stejný podíl studentů oboru Regionální geografie.

Rozdíly, vzniklé mezi studenty oboru Regionální geografie a skupinou studentů dalších, negeografických, oborů, byly ovlivněny především velikostí a polohou bydliště dotazovaných, studijní obor neměl zásadní vliv na odpovědi.

9. Percepce obyvatel významných historických/etnografických regionů na území České republiky a vybraných zahraničních národů

Předmětem této kapitoly je vyhodnocení 9. otázky, jejímž cílem bylo zjistit, jak jsou vnímáni obyvatelé určitých regionů na našem území a dále příslušníci některých národů mimo území naší republiky. Protože jsem předpokládal, že v dotazníkovém šetření budou převládat studenti z Moravy, byli v otázce uvedeni obyvatelé 3 moravských a 1 slezského regionu a vedle nich obyvatelé Prahy, která je hlavním městem České republiky. Volba zahraničních národů se soustředila na národy, jejichž státy sousedí s našim územím, s výjimkou Rakouské republiky, protože její obyvatelé jsou do značné míry ztotožňováni s Němci. Respondenti mohli volit z 8 pozitivních a 8 negativních lidských vlastností (mezi vlastnosti byly zařazeny také „chytrost“ a „hloupost“, nikoliv ve smyslu souboru znalostí, ale jako způsob chování člověka) a ke každé skupině a národu mohli přiřadit 1 až 8 vlastností. Od ostatních otázek se tato otázka odlišuje svojí konstrukcí, protože neumožnila jednoznačnou volbu z nabízených variant, ale vyžadovala, aby respondent v odpovědi vyjádřil svůj osobní pocit a názor. Formulační odlišnost otázky a současně její z části kontroverzní charakter se také projevil v odpovědích na ni a vynutil si, aby byla hodnocena samostatně.

Na tuto otázku odmítlo odpovědět přibližně 10 % respondentů, u zbývajících otázek tato situace nenastala. Dalších cca 7 % se cítilo limitováno omezenou možností volby pouze z vlastností v otázce stanovených a dávalo by přednost uvedení vlastní charakteristiky. Toto řešení však není přijatelné, protože by nepochybně přineslo množství velmi různorodých odpovědí, které by nebylo možné vyhodnotit. Přibližně 75 % dotazovaných nevyužilo možnosti uvést více vlastností a omezili se pouze na jedinou, přitom se však u jednotlivých skupin a národů neshodli na určení vlastnosti převažující. Nejvýraznějším rysem odpovědi na tuto otázku byl značně negativní pohled na Pražany a Němce, záporně jsou Pražané vnímáni přibližně 65 % studentů a Němci asi 40 % respondentů. U zbývajících skupin a národů převládá jejich pozitivní vnímání, nebo alespoň neutrální nahlížení na ně. Na výsledky nemělo vliv ani zařazení respondentů podle fakult a ročníků, ani rozdělení na geography a studenty jiných oborů. Metoda hodnocení podle těchto kritérií zde proto nebyla použitelná. Jediným

významným hlediskem bylo pouze bydliště, které s ohledem na převahu respondentů z Moravy, mohlo ovlivnit posuzování Pražanů.

Při hodnocení odpovědí je nutno si nejprve položit otázku, zda odpovědi představují skutečně objektivní výsledek, nebo jsou spíše jen subjektivním dopadem dlouhodobého vnímání určitých skupin. Počet respondentů, kteří odmítli zcela odpovědět a těch, kteří by raději využili vlastní charakteristiku, současně vyvolává dojem, že ochota odpovídat na tuto otázku, včetně možnosti vyjádřit osobní názor na jinou skupinu obyvatel, je mnohem nižší než u otázek ostatních.

Zvláštní pozornost si zaslouží v odpovědích vyjádřené negativní vnímání Němců a Pražanů. Dotazníkové šetření v tomto směru potvrdilo obecně známou skutečnost, že značná část české populace vnímá tyto skupiny záporně. Místo bydliště a příslušnost k národu nebo etnické skupině s ohledem na historii, kulturní tradice a další skutečnosti nepochybně ovlivňuje příslušníky těchto skupin a formuje jejich vlastnosti, na druhé straně však nelze obecně tvrdit a paušalizovat, že celá skupina těchto osob má pouze negativní nebo naopak jen pozitivní vlastnosti. Toto černobílé a zjednodušené hodnocení neplatí ani u jednotlivců. Současně je nutno uvést, že vzájemné propojování etnických skupin a národů vedlo také k jejich vzájemnému ovlivňování. Přiřazování vlastností osobám žijícím v určitých oblastech a příslušníkům určitých národů vychází mnohdy z obecné historické zkušenosti, která již nemusí odpovídat současnému stavu, dále je poznamenáno osobní zkušeností a značnou roli mohou sehrát také sdělovací prostředky a v nich se opakovaně objevující neměnné názory na některé etnické skupiny a národy.

Negativní vnímání Němců je nepochybně vyvoláno velmi dlouhou historickou zkušeností, která vyvrcholila 2. světovou válkou. Přitom je ale třeba zdůraznit, že pro území našeho státu je po celou dobu vývoje charakteristické propojení Čechů, Moravanů a Slezanů navzájem a současně také jejich úzké vazby na Němce a ostatní okolní národy. Československá republika ještě před 2. světovou válkou byla výrazně mnohonárodnostním státem a řada rodin, nejen v pohraničních oblastech, byla z hlediska národnostního smíšená. Obecně existujícímu zápornému vnímání Němců tedy ne vždy odpovídaly faktické vztahy.

V případě Pražanů je situace ještě složitější. Pojem Pražané je nejednoznačný, pro hlavní město byla a stále je charakteristická značná migrace obyvatel. Pražané tedy

na rozdíl např. od moravských etnických skupin tvoří značně proměnný soubor osob a nejsou z velké části spjati s Prahou historickými kořeny. Záporné vnímání Pražanů, nejen účastníky dotazníkového šetření, ale obecně českou populací, lze vysvětlit spíše tím, že obyvatelé Prahy jsou spojováni s hlavním městem, z něhož je řízen a určován chod státu, mnohdy v rozporu s vůlí a představami obyvatel dalších částí České republiky. Toto tvrzení dokládá i skutečnost, že řada dnešních Pražanů ještě nedávno obývala jiné části našeho státu, a nebo naopak dřívější Pražané dnes žijí mimo území hlavního města. Dochází tedy k nikoliv neobvyklému jevu, že kladný pohled na osobu, která ještě nedávno byla mým sousedem, se změnil v záporný poté, co se stala součástí jiné komunity. Současně některé podobné předchozí výzkumy v otázkách týkajících se preferencí obyvatel České republiky zařazují Prahu na přední příčky.

Na základě výše uvedených skutečností je nutno dospět k názoru, že vypovídací hodnota odpovědí na tuto otázku není zcela spolehlivá. Vyžadují spíše rezervovaný pohled, jejich povaha je do značné míry orientační a neposkytují dostatečný základ pro objektivní hodnocení vlastností osob žijících ve vybraných regionech nebo příslušejících k daným národům. Částečnou výjimku představuje v odpovědích vyjádřené negativní vnímání Pražanů a Němců, které potvrzuje obecně známou skutečnost, že pohled značné části české populace na tyto osoby je záporný. Toto vnímání však nutně neodráží přesně a objektivně jejich skutečné vlastnosti.

10. Závěr

Cílem práce bylo zjištění regionální identity studentů vybraných fakult Univerzity Palackého v Olomouci. Práce se opírá o metody behaviorální geografie. Výzkum byl prováděn formou dotazníkového šetření na reprezentativním souboru 243 respondentů, limitujícím, ale do značné míry předpokládaným, faktorem byla pouze převaha dotazovaných z území Moravy.

Výsledky šetření je možno vyjádřit v následujících principech:

1. Regionální identitu neovlivňuje zásadně pohlaví, obor a ročník studia, výrazné rozdíly nenastaly ani mezi studenty geografie a jiných oborů. Dopady na ní má pouze místo bydliště, výzkum však prokázal, že ani tento aspekt nemusí být rozhodujícím faktorem.
2. Dotazovaní se výrazně ztotožňují především s obcí bydliště a s Českou republikou, určitá vazba, zejména u respondentů z území Moravy a Slezska, existuje také k historickým zemím a historicky/etnograficky významným regionům. Velmi malý vztah vyjádřili studenti k okresům a zcela minimální ke krajům.
3. Respondenti v naprosté většině případů pociťují hrdost k místu bydliště, udávané důvody jsou rozdílné, od krajinných, přes kulturní a historické, až ke sportovním. Tento pocit přitom není ovlivněn ani případnými negativními rysy bydliště studenta (např. průmyslová oblast, znečištěné ovzduší atd.)
4. Na základě výzkumu lze konstatovat, že i v současné době existuje určitá znalost původních historických českých zemí a historicky/etnograficky významných regionů. U obyvatel Moravy přetrvává také větší ztotožnění s těmito územními celky.
5. Dotazovaní studenti se staví spíše rezervovaně k otázce vyjádření pocitu osobního vnímání obyvatel historických/etnografických regionů a příslušníků jiných národů. V tomto směru je prokazatelným výsledkem šetření pouze negativní hodnocení Němců a Pražanů částí studentů, vnímání ostatních je kladné nebo neutrální a přitom mezi respondenty neexistuje shoda o převažujících vlastnostech jednotlivých skupin.

Práce do značné míry potvrzuje výsledky předchozích publikovaných výzkumů, jejichž respondenty byli obyvatelé z jiných částí České republiky. Dále prokazuje obecně známou skutečnost, že Pražané a Němci jsou značnou částí populace vnímání

negativně. Ve srovnání s předchozími výzkumy přináší zjištění, že ve společnosti nadále existuje povědomí o původních historických zemích a historicky/etnograficky významných regionech a že u obyvatel Moravy je souznění s nimi výraznější. Výsledky však mohly být ovlivněny tím, že v příslušných otázkách byly nabídnuty příklady, které usnadnily dotazovaným odpověď. Dalším novým prvkem oproti předchozím výzkumům je zjištění, že pozitivní vztah k bydlišti a jeho okolí není plně závislý na povaze tohoto místa. Emocionální vztah k místu bydliště tedy zřejmě převládá nad jeho případnými negativy.

11. Shrnutí – summary, klíčová slova – key words

11.1 Shrnutí

Předmětem práce je zjištění regionální identity studentů vybraných fakult Univerzity Palackého v Olomouci. Práce vychází z principů behaviorální geografie, její první část proto seznamuje s touto metodou a jejími základními pojmy. Druhá část textu se zabývá vyhodnocením dotazníkového šetření, které bylo prováděno na reprezentativním vzorku 243 studentů 4 fakult Univerzity Palackého v Olomouci.

Dotazník obsahoval 12 otázek, 3 se vztahovaly k bližší identifikaci respondentů (pohlaví, obor a ročník studia a bydliště), zbývajících 9 otázek se zaměřilo na míru ztotožnění dotazovaných s jednotlivými formami územního uspořádání od obce až po stát, na vnímání historických zemí a regionů, postoj k místu bydliště a vnímání obyvatel některých vybraných oblastí a států.

Šetření z velké části potvrzuje výsledky dříve publikovaných prací. Ukazuje, že regionální identitu z hlediska subjektivních faktorů nejvíce ovlivňuje místo bydliště. Pohlaví dotazovaných, obor jejich studia atd. nemají zásadní význam. Respondenti se především ztotožňují s obcí bydliště a s Českou republikou, zejména u obyvatel Moravy existuje pozitivní vztah také k historickým zemím a regionům. Vazba na další územní celky je již pouze minimální. Dotazovaní ve většině případů jsou hrdí na místo svého bydliště, a to i v případě jeho záporných rysů. Část respondentů nejeví přílišnou ochotu k vyjádření pocitu vnímání obyvatel z jiných regionů a států. Zajímavým zjištěním je shoda většiny studentů na negativním hodnocení Němců a Pražanů.

Ve spojení s dříve uskutečněnými šetřeními lze tedy konstatovat, že regionální identita nepodléhá zásadním změnám v čase ani v prostoru z hlediska uskutečňovaného výzkumu.

Summary

This theses deals with the findings of the regional identity of students selected at Palacky University in Olomouc. The theses is based on principles of behavioral geography, so its first part introduces this method and its basic concepts. The second part deals with the evaluation questionnaire, which was conducted on a representative sample of 243 students four faculties of the Palacky University in Olomouc.

The questionnaire contained 12 questions, 3 related to a closer identification of the respondents (sex, area and year of study and residence), the remaining nine questions focused on the acceptance of respondents with different forms of territorial organization from the village to the state, the perception of historical countries and regions, attitude to the place of residence and perceived by some selected regions and countries.

The investigation has largely confirmed the results of previously published work showing that the regional identity in terms of subjective factors is most affected with the place of residence. Sex, field studies, etc. are not essential. Respondents primarily identify with the municipality of residence and with the Czech Republic, especially among the population of Moravia, there is also a positive relationship to the historical regions. Link to other territorial unit has been minimal. Respondents in most cases are proud of their place of residence, even if its negative traits. Some respondents are not too willing to express the sense of perception of people from other regions and states. An interesting finding is the consensus of most students on a negative evaluation of Germans and Prague residents.

In connection with previously made investigation it can be concluded that the regional identity is not subject to major changes in time or space in terms of research carried out by.

11.2 Klíčová slova

Behaviorální geografie

Dotazníkové výzkum

Identita

Preference

Region

Územní celky

Key words

Behavioral geography

Questionnaire research

Identity

Preferences

Region

Territorial units

12. Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura:

BRUGGER, W. (2006): Filozofický slovník. Naše vojsko, Praha, 639 s.

DOWNS, R. M., STEA, D. (ed) (1973): Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior. Aldine, Chicago, 439 s.

DRBOHLAV, D. (1989): Migrační atraktivita měst ČSR (a její motivační specifikace). Sborník ČSGS, č. 1, s. 5-18.

DRBOHLAV, D. (1990a): Regional and residential preferences of the population (example of high school students in three selected cities of the Czech republic). Acta Universitatis Carolinae, č. 2, s. 51-72.

DRBOHLAV, D. (1990b): Důvody regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva ČR. Sborník ČSGS, č. 1, s. 13-29.

DRBOHLAV, D. (1990c): Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva – teoretická východiska v československé a zahraniční literatuře. Sociologický časopis, č. 5, s. 358-374.

DRBOHLAV, D. (1993): Behaviorální přístup v geografii. In: Sýkora L. (ed.): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. KSGRR, Praha, s. 31-41.

GOLD, J. R. (1980): An Introduction to behavioural geography. Oxford University Press, New York, 290 s.

GOULD, P. R., WHITE, R. R. (1974): Mental maps. Penguin Books, Baltimore, 199 s.

GOODEY, B. (1971): Perception of the environment. University of Birmingham Centre for Urban and Regional Studies, Birmingham, 92 s.

GOULD, P. R., WHITE, R. R. (1968): The Mental maps of British school leavers. *Regional Studies*, č. 2, s. 161-182.

GOULD, P. R., WHITE, R. R. (1974): *Mental maps*. Penguin Books, Baltimore, 199 s.

HOLUBOVÁ, V. (2005): *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Academie, Praha, 880 s.

HOLÝ, L. (2001): *Malý český člověk a velký český národ. Národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Praha, Sociologické nakladatelství, 209 s.

HRDLIČKA, M. (1983): Preference sídelních prostorů Čech. *Demografie*, 25, č. 1, s. 48-58.

CHIODO, J. J. (1993): Mental maps: Preservice teachers' awareness of the world. *Journal of Geography*, č. 3, s. 110-117.

CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (Eds.): *Geografie na cestách poznání*. Praha, Univerzita Karlova, s. 163-178.

CHROMÝ, P., JANŮ, H. (2005): Regional identity, activation of territorial communities and the potential of the development of peripheral regions. *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, XXXVIII, 1, s. 105-117 s.

KREJČÍ, J. (1993): *O češtví a evropanství. O českém národním charakteru (1. díl)*. Amonium servis, Ostrava, 183 s.

KROPÁČEK, J. (2009): *Regionální a sídelní preference studentů Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci*. KG, Olomouc, 58 s.

LYNCH, K. (1960): *The Image of the city*. MIT Press, Cambridge, 200 s.

MONIOVÁ, E., KIČMEROVÁ, L. (2005): Zvítězila Praha, prohrál Jeseník. Lidové noviny, 1. února 2005, s. 15-20.

MRKLASOVÁ, M. (1988): Migrační a sídelní preference ústeckých středoškoláků. Demografie, č. 4, s. 323-328.

NEDOMOVÁ, A., KOSTELECKÝ, T. (1996): Národní identita. Sociologický ústav AV ČR, 37 s.

REJMAN, R. (1971): Slovník cizích slov. Státní pedagogické nakladatelství. Praha, 416 s.

SAARINEN, T. F. (1987): Centering of mental maps of the world. Discussion paper, Department of Geography, University of Arizona, 41 s.

SEČKOVÁ, L. (2007): Slovácko a Moravští Slováci – pokus o vymezení pojmu. Diplomová práce. KG, Olomouc, 69 s.

SIWEK, T. (1988): Území Československa očima studentů geografie. Sborník ČSGS, č. 1, s. 31-37.

SIWEK, T., BOGDOVÁ, K. (2007): České kulturně-historické regiony ve vědomí svých obyvatel. Sociologický časopis, č. 4, s. 1039-1053.

SIWEK, T., KAŇOK, J. (2000): Vědomí slezské identity v mentální mapě. Ostrava, Ostravská univerzita, 86 s.

SLAVÍK, V., SEDLÁK, M. (1997): Sídelné a regionálne preferencie žiakov stredných škôl v Skalici. Acta facultatis rerum naturalium Universitatis Comenianae, č. 40, s. 39-54.

VACA, J. (2005): Doma nejlíp? To platí hlavně na jihu Čech. MF DNES, 9. února 2005, s. 12-13.

VENCÁLEK, J. (1998): Protisměry územní identity. Český Těšín, Olza, 207 s.

WERNEROVÁ, M. (2006): Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. Diplomová práce. KSGRR, Praha, 99 s.

Internetové zdroje:

ROUBAL, O. (2005): Když se řekne identita regionální identita (II. část), SOCIOweb [online]. © 2005, [cit.2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=145&lst=103>

Přílohy

Diplomová práce obsahuje jednu vázanou přílohu – Dotazník: Regionální identita studentů vybraných fakult UP v Olomouci. Příloha slouží k upřesnění představy o dotazníkovém šetření.

DOTAZNÍK

Regionální identita studentů vybraných fakult UP v Olomouci

1. Seřadte, prosím, následující tvrzení podle významu, který kladete místu Vašeho bydliště:

(Hodnocení jako ve škole: 1-nejvíce souhlasím, 5-nejméně souhlasím. Každá hodnota musí být použita právě jednou, tj. výsledek bude např. A-1, B-2, C-3, D-4, E-5, nikoliv A-1, B-1, ...)

- A) Bydlím v České republice
- B) Bydlím v Čechách/na Moravě/ve Slezsku
- C) Bydlím v kraji (např. Středočeském, Olomouckém, atd. ...)
- D) Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od...
- E) Bydlím v dané obci

2. Jako odpověď na otázku obyvatele České republiky: „Odkud jste?“ uveďte:

(Vyberte z možností jednu nebo dvě odpovědi.)

- A) Bydlím v Čechách/na Moravě/ve Slezsku
- B) Bydlím v kraji (např. Středočeském, Olomouckém, atd. ...)
- C) Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od...
- D) Bydlím v dané obci

3. Jako odpověď na otázku obyvatele jiného státu: „Odkud jste?“ uveďte:

(Vyberte z možností jednu nebo dvě odpovědi.)

- A) Bydlím v České republice
- B) Bydlím v Čechách/na Moravě/ve Slezsku
- C) Bydlím v kraji (např. Středočeském, Olomouckém, atd. ...)
- D) Bydlím v okrese/ORP/nedaleko od...
- E) Bydlím v dané obci

4. Ve které z historických zemí bydlíte?

- A) Čechy
- B) Morava
- C) Slezsko
- D) Nevím

5. Nachází se Vaše bydliště v některém historicky/etnograficky významném regionu (např. Haná, Chodsko, atd. ...)?

- A) Ano. Uveďte, prosím, etnografický region.
- B) Ne
- C) Nevím

6. Znáte některé další historicky/etnograficky významné regiony v České republice?

- A) Ano. Uveďte které.
- B) Ne

7. Uveďte, prosím, odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj k Vašemu bydlišti:

- A) Jsem Čech (obyvatel České republiky)
 - B) Jsem Čech/Moravan/Slezan (obyvatel jedné z historických českých zemí)
 - C) Jsem obyvatelem některého z etnografických regionů (Hanák, Chod, atd. ...)
 - D) Jsem obyvatelem daného města/obce (Jsem z Olomouce, Brna, atd. ...)
-
-

8. V místě Vašeho bydliště a okolním regionu jste hrdý/pyšný na:

(Vyberte z možností jednu nebo více odpovědí.)

- A) Kulturní a sportovní aktivity
- B) Lidové zvyky a tradice
- C) Architekturu, památky
- D) Přírodní podmínky, životní prostředí
- E) Jiné. Uveďte.....
- F) Nejsem hrdý/pyšný na své bydliště ani na jeho okolí

9. Přiřaďte následujícím obyvatelům jednotlivé vlastnosti:

(U každého obyvatele uveďte 1-8 vyjmenovaných vlastností.)

CHYTRÝ, SKROMNÝ, ŠTĚDRÝ, ZÁBAVNÝ, KLIDNÝ, SPOLEHLIVÝ, PRACOVITÝ, SYMPATICKÝ
HLOUPÝ, NAMYŠLENÝ, LAKOMÝ, NUDNÝ, NETRPĚLIVÝ, NEZODPOVĚDNÝ, LÍNÝ, NESYMPATICKÝ

- A) Hanák.....
- B) Valach.....
- C) Slezan.....
- D) Moravský Slovák.....
- E) Pražan.....

- F) Němec.....
- G) Polák.....
- H) Slovák.....

10. Uveďte, prosím, fakultu, obor a ročník studia:

.....

11. Vaše pohlaví:

- A) Žena
- B) Muž

12. Napište, prosím, místo Vašeho bydliště:

.....

Děkuji za spolupráci!
Případné dotazy a nejasnosti:
Jan Kropáček, 2. navazující ročník RG, Katedra geografie
Email: hochzlesa@seznam.cz
Tel: +420 731 381 842

